

PÅSKTÄVLING: VINNETT AV 50 PRISER

BYGGNADS ARBETAREN

Så mycket
TJÄNAR
din granne

5 tecken på att
chefen blåser dig

TEST: luftrenaren
som klarar dammet

**ALLT OM DIN
DEKLARATION**

Arbetsplats
KHAO LAK

PLATTSÄTTAREN MANA BÖRJAR OM EFTER KATASTROFEN

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97

kenneth.petterson@byggnadsarbetaren.se

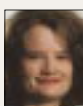
Anki Wetterstal
debattredaktör
08-728 49 71
070-664 49 00

anki.wetterstal@byggnadsarbetaren.se

Jenny Berggren
allmänreporter
08-728 49 73

jenny.berggren@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
nyhetsansvarig
08-728 49 87
070-627 60 84

katarina.connheim@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06

nina.christensen@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89

margite.fransson@byggnadsarbetaren.se

Cenneth Niklasson
allmänreporter
08-728 49 76
070-607 56 92

cenneth.niklasson@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87

anki.sydegard@byggnadsarbetaren.se

TS-kontrollerad

upplaga 2005: 131 600

Telefon: 08-728 49 00

Postadress: 106 32 Stockholm

Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr,
Sthlm

Adressändring, medlem i

Byggnads:

Kontakta din lokala avdelning

Prenumeration: edb, telefon 08-
619 35 93 Pris, helår: 297 kr

Annons: Swartling & Wrangling Media,
telefon 08-545160 67

Repro: Grafit

Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

THAILAND

NU BYGGS LIVET UPP I KHAO LAK

Byggnadsarbetaren har varit i Thailand och träffat människor fyllda av hopp och rädsla.

SID 16-21

DEKLARERA: SÅ GÖR DU BÄSTA AVDRAGEN

SID 22-25

TEST

**LUFTRENAREN
SOM KLARAR
DAMMET** SID 35-37

VARNING

**5 TECKEN PÅ ATT
DU BLIR BLÅST** SID 14-15

HELALISTAN

**DE ÄR VÄRLDENS
RIKASTE BYGGARE** SID 26-27

LÖNELIGAN

**SÅ MYCKET TJÄNAR
DIN GRANNE** SID 8-13

Byggnads kräver miljon av NCC

BYGGNYTT/ NCC stäms på 1 miljon kronor för att ha betalat polska byggnadsarbetare 109 kronor i timmen. De borde ha fått minst 155 kronor, hävdar Byggnads. SID 30

DEBATT

SID 4-5
**"När våra avtal faller,
faller vi alla"**

"Vi och de nya arbetskamraterna slåss för samma sak", skriver Danne i Varberg.

GREJER & GREPP

SID 38
Såg får säker dammsug

Han fixar specialmaskiner till bygget.

BYGGFOLK

SID 43
**Tävla om 50
fina priser**

BYGGFOLK

SID 40-41
**Jens gör sten
och betong
exotiskt**

Jens Thoms Ivarsson har jobbat som stenhuggare. Nu använder han sin hantverkskunskap som designer.

5 HÄLSA &

5 KARRIÄR SID 7
**Ulf bytte sida
och fick pris**

MÖTEN & SÅNT SID 39

SISTA ORDET SID 46

BILDKRYSSET SID 47

FRÅGAN

Tänker du deklarerar på Internet i år?

Hans Bergström, 31, snickare, Kalix-Nyborg
– Nej, eftersom jag har avdrag. Tidigare har det i alla fall inte gått att göra avdrag på Internet. Det är inte krångligt att deklarerar om man, som jag, har den förenklade, förtryckta blanketten. Det enda jag gör där är att yrka avdrag för mättnings- och granskningsavgifter, verktyg, skyddskläder och lite annat smått och gott.

Dick Brorsson, 56, vvs-montör, Åtvidaberg
– Nej, där jag bor fungerar inte Internet så bra. Det är inte så utbyggt. Om det fungerade bättre kan jag visst tänka mig att deklarerar på Internet. Jag har den förenklade deklarerationsblanketten och då är det ganska lätt. Man får också göra avdrag för mättnings- och granskningsavgifter. För det mesta brukar jag få tillbaka på skatten.

Stefan Lennebrink, 44, snickare, Karlskrona
– Nej. Jag har inte satt mig riktigt in i hur man gör, utan jag deklarerar på det gamla viset, för avdragens skull. Jag drar av för mättnings- och granskningsavgifter, resor, verktyg och skyddskläder. Men man måste kunna visa kvitto på allt. Jag får hjälp med att deklarerar, eftersom jag inte har den förenklade blanketten.

Våra förtroendevalda har fördomar

● Svar till John Sjölander på hans suveräna insändare i **Byggnadsarbetaren nr 5**.

John Sjölander! Jag är stolt över att vara medlem i samma förbund som du, framför allt stolt över att ha samma människosyn som du.

Tyvär! Vi har nog ett jättejobb framför oss. Min uppfattning är att vi är väldigt få som förstärkt att arbetare inte anställer sig själva, utan att det är våra "kära" arbetsgivare som spelar ut oss mot varandra.

Nu i det första steget svenskar mot utlänningar, i det följande andra steget svensk arbetare mot svensk arbetare, och det tredje steget är att skyffla hela fackföringsrörelsen i Östersjön.

Som det har blivit nu konkurrerar vi inte om kunskap eller kvalitet utan om anpassning, den som inte anpassar sig till sämre villkor och lägre lön åker ut. Våra arbetsgivare har en hel manual om hur man tråkar ut en och får en att sluta. Straffrondor och liknande.

Jag tror precis som du, John, att vi måste ta med våra nya arbetskamrater i organisationen och framför allt få dem att lita

Rädsla och misstro gynnar ingen

● Svar till Stefan Brorsson om "Ett svar till Stefan Brorsson om 'Ett svar till Stefan Brorsson om...'". Han skriver i sin kommentar om nya och gamla arbetsmarknader i Europa och USA. Han nämner att det är viktigt att man inte låter sig bli rädd för utländska arbetare i Sverige, eftersom de kan bidra till att lönen höjs. Han nämner också att det är viktigt att man inte låter sig bli rädd för att man inte kan konkurrera med utländska arbetare, eftersom de kan bidra till att lönen höjs. Han nämner också att det är viktigt att man inte låter sig bli rädd för att man inte kan konkurrera med utländska arbetare, eftersom de kan bidra till att lönen höjs.

på oss, att vi slåss för samma sak. Vi måste komma ihåg att de har en helt annan bild av vad en fackförening är och gör.

Därför måste vi försvara vårt kollektivavtal med näbb och klor till siste man. När våra avtal faller, faller vi alla.

Precis som du påpekar, John, slösar vi mycket energi på att argumentera mot främlingsfientlighet och fördomar och det tråkigaste är att en del av de här

Angrip inte våra kamrater

● Svar till John Sjölander i **Byggnadsarbetaren nr 5**.

Finns det någon yrkesgrupp inom den svenska arbetsmarknaden som blivit mer utskäld än byggnadsarbetarna?

Nu är snart vägs ände nådd då förbundets egna medlemmar stämmer in i kören. Närmare än så går det inte att komma när John Sjölander betraktar sina arbetskamrater som fördomsfulla och främlingsfientliga.

Vårt förbund har alltid gått i spetsen för en rättvis lönesättning, vilket inte minst vad som inträffade i Vaxholm och på Scanraff visar.

Lite av den svenska arbetarrö-

relsens kamp och historia kanske inte skadar när det gäller Johns "nykonservativa" uppfattning.

Under storstrejken 1909 lämnade fackföreningarna ute i Europa ekonomiskt stöd till de strejkande. Bulgarien, som då betraktades som ett u-land, bidrog också och med orden att den svenska arbetarrörelsens kamp gäller oss alla i Europa.

Detsamma gäller än i dag, vilket kontakterna mellan de svenska och tyska metallarbetarna vid krisen inom bilindustrin visar.

Om du, John, vid en diskussion i matboden skulle kastas ut för dina angrepp på kamraterna, vill jag tipsa dig om en räddningsplanka.

åsikterna kommer från våra lagbasar, MB-ledamöter, förtroendevalda och så vidare. Killar som för övrigt anses vara intelligenta och tänkande. Tråkigt!

DANNE VARBERG

Uppsök Timbro! De söker med ljus och lykta efter sådana som kommer ur arbetarleden. Som byggjobbare skulle du vara särskilt meriterad och eftertraktad.

Den nordamerikanske indianhövdingen Seattle lär ha sagt att "spottar man på marken, spottar man på sig själv". Det är vad du gör på dina arbetskamrater och fackförbundet du tillhör.

Önsketänkande och mångordighet, där argumenten slår kullerbytta över varandra, lik som dina pekpinna löser inga problem.

HELMER HJELM UDDEVALLA

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728-49-00 Faxe 08-728-49-80 E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.nu

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

Datorn som klassmarkör

Fyra av fem svenskar har en dator hemma. Men fördelningen är ojämn, Ju högre utbildning man har, desto vanligare är det att man använder datorn – både hemma och på jobbet. Och omvänt.

På så sätt är datorn en modern klassmarkör. Men de digitala klyftorna är inte en fråga om hushållsekonomi, utan det handlar om ålder och utbildning.

I år räknar skatteverket med att fyra av tio svenskar kommer att deklarerera på Internet. Men de flesta byggnadsarbetare lär nog välja pappersblanketten även i år.

Kompetensutveckling i jobbet innebär ofta en datakurs. Och eftersom byggnadsarbetare tillhör de grupper som får allra minst kompetensutveckling i jobbet, så blir datavanan därefter.

Dessutom måste man ha en legitimation om man vill ändra i sin deklaration på Internet. Det gäller till exempel alla som gör avdrag för granskningsarvode. Även för den som är hyfsat datavän krävs det en hel del fingerfärdighet vid tangentbordet för att få ut sin elektroniska legitimation.

På sidorna 22-25 ger vi deklaraionsråd – både till er som deklarerar på Internet och till er som har tekniskräck och deklarerar på vanligt sätt.

Tsunamikatastrofen hade förmodligen glömts ganska snart om den inte slagit mot en semesterort för svenskar. Enbart i Thailand omkom eller saknas cirka 8 400 personer i en av de största naturkatastroferna i modern tid. 543 av dem var svenskar.

En av dem som överlevde katastrofen är Byggnadsarbetarens fotograf Anders Lindh, som var på semester i Khao Lak med sin familj under julhelgen 2004. Han är sjukvårdsutbildad och deltog aktivt i räddningsarbetet.

Nu byggs Khao Lak upp igen.

Tusentals byggnadsarbetare bygger upp det som havet raserade. Samtidigt är risken för en ny naturkatastrof ständigt närvarande. Anders Lindh och Byggnadsarbetarens reporter Margite Fransson har besökt Khao Lak 15 månader efter katastrofen.

Läs deras reportage på sidorna 16-21.

Nästa nummer kommer den 4 maj.

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

Visst vill Byggnads påverka EU

● **Svar till signaturen "Snickare Bygg-12:an" i Byggnadsarbetaren nr 4, som tycker att Byggnads är så tysta i EU.**

Precis som du säger är EU-frågan, tjänstedirektivet och utgången för företaget Laval i Vaxholm, som nu ligger i EG-domstolen, otroligt viktigt för oss i Byggnads.

Jag tycker att arbetet med tjänstedirektivet är ett utmärkt exempel på facklig-politisk samverkan.

Tjänstedirektivets utgångspunkt var att vi skulle kunna ha företag från 25 olika länder med 25 olika löner och arbetsvillkor som jobbade här i Sverige.

Sedan dess har det skett ett enormt arbete politiskt och fackligt både nationellt och inom Europa.

Vid demonstrationerna i Strasbourg för ett tjänstedirektiv som förbättrar utbytet av tjänster, utan att utnyttja löntagarna, fanns också Byggnads med.

De flesta och viktigaste fackliga kraven tillgodosågs när Europaparlamentet röstade om EU:s tjänstedirektiv. Detta var en seger för samverkan i hela Europa. Samverkan kan ibland leda till att ett förbund inte syns – men när vi agerar tillsammans blir vi starkare.

Förutom i arbetet med tjänstedirektivet har ju Byggnads oerhört intensivt det senaste halvåret arbetat med fallet Laval och vad som händer i Vaxholm.

Vi har haft täta kontakter med både politiker och tjänstemän i Bryssel.

Vad som händer i EG-domstolen vet vi förmodligen inte förrän hösten 2007 och till dess måste Byggnads, tillsammans med LO/TCO och politiker, arbeta hårt för att påverka Bryssel och berätta om det svenska systemet.

Vad det handlar om är lika lön för lika arbete.

HANS TILLY

BYGGNADS ORDFÖRANDE

Objektsanställningen åter

● Då arbetslösheten bland byggkillar och byggtjejer är så stor som i dag, anser jag att man bör återinföra objektsanställning, ALU-jobb samt lärlingsplatser på byggena. Då kanske vi som inte har jobb får en chans att komma ut i arbete igen.

Facket bör ta över arbetsförmedlingens uppgifter, så att de får koll på vilka som får jobb eller inte. För från arbetsförmedlingen får vi ingen hjälp att komma ut.

Stå på er och kräv er rätt, killar och tjejer. Aktivitetsgarantin leder inte heller till jobb, utan är bara en placering på "vuxendagis". Jag är en byggkille med yrkesbevis som vet vad jag talar om.

ARBETSLÖS OCH UTNYTTJAD

KENNETH PETTERSON

BODTOMTEN

- Nu kan vem som helst bli riskkapitalist. Det räcker att dra en nätputer...

TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt på nätet. Gå in på www.byggnadsarbetaren.nu.

5 HÄLSA ● 5 KARRIÄR

TILL VEM? ULF ENGSTRAND, 40 ÅR, PERSONALCHEF på Peab i Västerås, dessutom före detta ombudsman och snickare.

VARFÖR? Han har **BELÖNATS MED 100 000 KRONOR SOM BÄSTE CHEF**, för sitt "hälsobefrämjande ledarskap".

"JAG HAR TVÅ LÄGEN; PLATT FALL ELLER FULL SPEED"

1 Hur var byggnadsarbetarnas kondition när du började som personalchef på Peab?

– Gubbarna mådde inte bra. De hade krämpor och en del var lång- och korttidssjukskrivna. Konditionen var under all kritik.

2 Varför ville du förändra matvanorna?

– Byggnadsarbetarna åt för lite frukt och grönsaker. Är det lämpligt att äta en riktig middag klockan nio på morgonen? Därför flyttade vi lunchen till halv tolv. Först gick vi en promenad på 20 minuter, sedan åt vi lunch och sedan tog vi det lugnt. Vi hade också två kaffepauser med frukt.

3 Hur fick du med dig byggnadsarbetarna på allt?

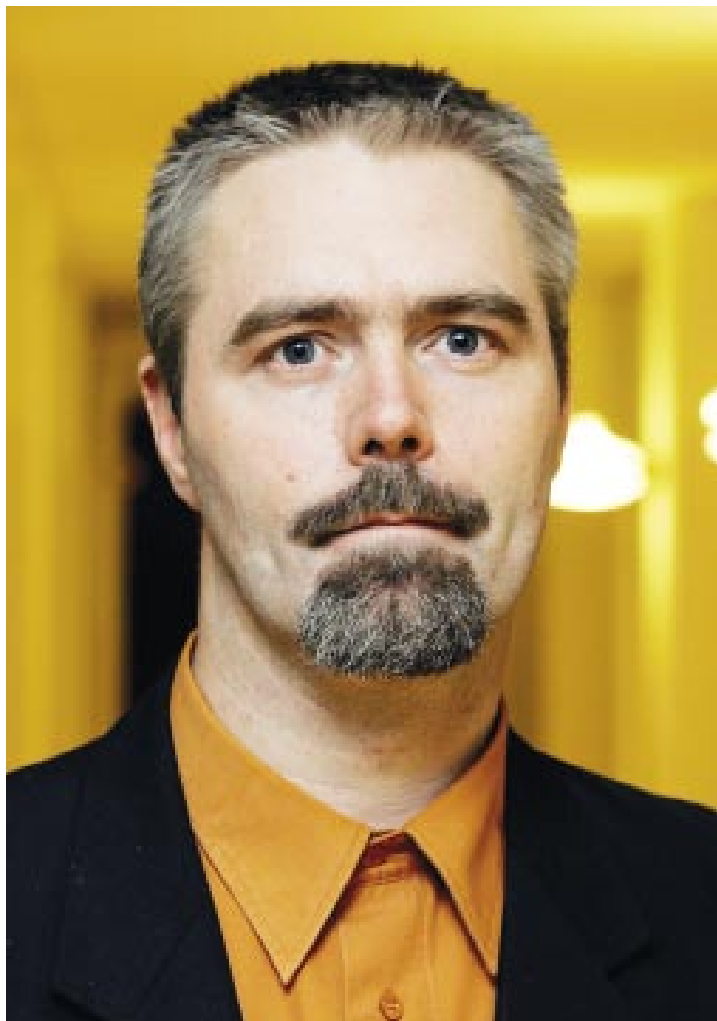
– En del ville absolut inte vara med. Några var misstänksamma och trodde att arbetsgivaren bara ville bli av med de anställda. Därför gäller det att vara tydlig. Men det var ändå hög delaktighet och många har upplevt projektet som positivt.

4 Varför är det viktigt med hälsofrågor?

– Det räcker inte att jobba fysiskt. Du måste ta hand om din kropp också. Tester visade att det var bara 25 procent som hade fysiska förutsättningar att klara jobbet. Jag tror att vi nu har ökat medvetenheten om hälsofrågor.

5 Lever du som du lär?

– Jag tror att jag lever sunt. Jag är aktiv på fritiden; dömer i fotboll, innebandy och tränar ett flicklag i innebandy. Jag äter frukt och grönsaker och kör rätt hårt med GI-metoden.

JONAS BILLBERG

Fruktpauser, senare lunch och promenader. Det införde personalchefen Ulf Engstrand på Peab i Västerås.

ULFS FRÄCKIS

En vacker kvinna får motorstopp mitt i öknen i Texas. Som tur är kommer en indian ridande och erbjuder henne lift till närmaste stad. Hon hoppar upp bakom honom och de rider iväg. Det går bra, förutom att indianen ropar ut "yahoo" så det ekar bland bergen var femte minut. Väl inne i stan lämnar indianen kvinnan vid en bensinstation med ett sista "yahoo" och killen bakom disken undrar vad kvinnan gjort för att få indianen så uppspelt.

– **Ingenting. Jag bara satt bakom honom med armarna runt midjan och höll i sadelhornet för att inte trilla av.**

– **Men damen lilla, indianer använder inte sadel!**

1 Du har tidigare arbetat som snickare, reseledare, golfproffs och ombudsman på Byggnads. Vad driver dig att prova på nya yrken?

– Jag tänker ofta över min situation, hur jag trivs och vad jag får ut och inte får ut av arbetet. Jag gillar utmaningar, snabba kast och att utvecklas.

2 En del skulle säkert tycka att du har svikit dina ideal och bytt sida genom att bli personalchef?

– När jag arbetade som ombudsman gnällde jag på hur dåliga arbetsgivarna var. Nu har jag fått en chans att vara med och påverka. Jag tyckte att jag hade gjort mitt på Byggnads. Nu gör jag samma saker, fast på arbetsgivarsidan.

3 Har du med din bakgrund problem med att chefa över 240 byggnadsarbetare?

– Nej. Jag ser inga problem med det. Det är en fördel att jag känner byggnadsarbetarna sedan tiden som ombudsman.

4 Du verkar ha många järn i elden. Tar du det lugnt någon gång?

– Min fru brukar säga att jag har två lägen; platt fall eller full speed. Det bästa jag vet är att hämta barnen på dagis. Att komma hem, varva ner och bara vara hemma med familjen.

5 Vad blir nästa steg i karriären?

– Jag läser psykologi, företagsekonomi och arbetsrätt vid Göteborgs universitet. Mitt mål är inte att bli Peabs personalchef för hela Sverige, men det är ingen omöjlighet.

KATARINA CONNHEIM

LÖNETOPPEN

194:82 I TIMMEN

Bästa ackordet -
Golv 2000 194:82
kr/tim

RÖR TOPPAR I NORR

YIT toppar löneligan
i tre avdelningar:
Piteå, Hälsingland
och Örnsköldsvik

STÖRST & BÄST

JM är bäst i Lund, NCC i
Sundsvall-Ådalen, Peab
i Örebro och Skanska-
Vinci i Helsingborg

BYGG BETALAR MEST

Byggbolagen
dominerar - etta i
14 avdelningar

TIDLÖN KAN VARA BÄST

Tidlönare på första
plats i Göteborg,
Mälardalen och
Norrköping

TJÄNAR DU MER ÄN

GRANNEN?

Har grannen på YIT mer i lön och han på NCC mindre? Det är bara att kolla. Här presenterar vi bygglönerna över hela landet.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO MATS FOGEMAN

HUR STOR SKA SKILLNADEN VARA MELLAN PRESTATIONS- OCH TIDLÖN?

GÖTEBORG

1. Protective System	174:37 (T)
2. YIT	167:72 (P/T)
3. Tuve Betongbyggen	164:11 (P)
4. Tommy Byggare	164:11 (P)
5. JM	162:06 (T)
6. Bravida	161:79 (P/T)
7. Lilla Bommen Tunnel	160:92 (P)
8. InstallationsBolaget Gbg	160:40 (P/T)
9. Sättila Bygg	159:71 (P)
10. NCC	157:14 (P)
11. Ge-Sprinkler	156:46 (P/T)
12. Wängsell och Andersson Bygg	154:06 T
13. Tuve Bygg	153:63 (P)
14. NVS	153:17 (P)
15. Veidekke	153:11 (P)
16. Granova Bygg	152:32 (P)
17. JK Bygg	151:54 (P)
18. H A Bygg	
Entreprenad	150:91 (P)
19. Husbyggen Väster	
Entreprenad	150:91 (P)
20. Aarsöeff Bygg & Anläggningar	149:96 (T)
21. Tomas Brogrens Byggnads	149:78 (T)
22. Gatuhög och Väg Väst	149:60 (P)

MALMÖ

1. Otto Magnusson	172:22 (P)
2. JM	166:22 (P)
3. Rotab Bygg	165:54 (P)
4. NIMAB Entre.	165:42 (P)
5. Intero	165:31 (P)
6. YIT	164:63 (P/T)
7. Veidekke	164:53 (P)
8. Byggcompagniet i Malmö	162:97 (P)
9. R&M Isenta	161:87 (P/T)
10. NCC	160:88 (P)
11. ALUMEN SP.ZO.O.	159:93 (P)
12. Byggmästarn i Skåne	159:91 (P)
13. Mark, Väg o Bygg MVB	159:66 (P)
14. Örestads Plattsättning	159:08 (T)

KRISTIANSTAD

1. Thage Anderssons Bygg	151:71 (P)
2. Skanska	150:36 (P)
3. NCC	147:76 (P)
4. Bravida	145:69 (P/T)
5. NVS	143:72 (P/T)
6. Franssons Bygg	142:95 (T)
7. Rörmontering i Kristianstad	140:18 (P/T)
8. NCC	137:22 (T)
9. Ico Pal	137:20 (T)
10. Thage Anderssons Bygg	136:86 (T)
11. LB-Hus	135:60 (T)
12. EG Bygg	134:18 (T)

Jan Rylander, 60 år, murare från Huddinge:

– Det måste skilja en del. Det handlar ju om att man ska ha en morot att jobba efter. Tycker nog att skillnaden bör vara 30 till 40 kronor i timmen.

► **Om du får välja löneform, vilken vill du helst ha?**

– Det beror på. En riktigt hög fast lön skulle jag inte säga nej till. Den ska minst motsvara vad man får vid ackordsjobb. För mig som är äldre skulle det vara skönt, men knappast troligt. Så det blir väl ackord även i framtiden.

Jani Klemetti, 30 år, murare från Södertälje:

– Det måste skilja en del för annars blir det orättvist mot dem som jobbar extra hårt för att få upp lönen. Om det inte finns någon löneskillnad så försvinner ju hela idén med att jobba hårdare. Men hur mycket i kronor per timme är svårt att säga.

► **Går det att göra ett lika snyggt hantverk när ackordspiskan viner i luften?**

– Absolut. Det är ingen skillnad. Ibland kan det nog även bli snyggare vid ackordsarbete då de som är inblandade ägnar mer tid åt att planera och effektivisera byggandet.

BYGG 6:AN VÄST

1. Västgötarör	163:32 (P/T)
2. Oden	
Anläggningsentre.	154:60 (P)
3. Nyhammar Väst	154:56 (P/T)
4. H A Bygg Entre.	152:42 (P)
5. NCC	148:99 (P)
6. Rör & Värme i Uddevalla	148:76 (P/T)
7. Skanska	146:87 (P)
8. Peab	146:41 (P)
9. Backgårdens Bygg	144:32 (P)
10. Misab Sprinkler & VVS	143:74 (P/T)
11. Calles Byggnads	142:55 (P)
12. Källby Rör	142:35 (P/T)

HELSINGBORG

1. Skanska-Vinci	162:33 (P)
2. Bravida	158:73 (P/T)
3. Mark, Väg o Bygg MVB	157:77 (P)
4. Midroc Construction	155:56 (P)
5. Flytgolv i Landskrona	154:42 (T)
6. Skanska	154:37 (P)
7. Byggmästarn i Skåne	153:23 (P)
8. BAB Byggtjänst	151:06 (P)
9. YIT	150:75 (P/T)
10. Peab	149:82 (P)
11. NCC	147:57 (P)
12. Llentab	143:89 (P)

HALMSTAD

1. Falkenbergs Rör	163:08 (P/T)
2. Granitrör	161:61 (P/T)
3. Tage & Söner Bygg	157:61 (P)
4. Peab	151:62 (P)
5. Bravida	151:44 (P/T)
6. IPL Skandinavien	149:09 (P/T)
7. NCC	147:93 (P)
8. YIT	146:69 (P/T)
9. Peterson & Hansson	
Byggnads	142:15 (P)
10. Anjo Bygg	139:36 (T)
11. Skanska	139:08 (P)

LUND

1. JM	176:67 (P)
2. Bravida	168:24 (P/T)
3. Byggmästarn i Skåne	160:72 (P)
4. YIT	160:60 (P/T)
5. NIMAB	160:18 (P)
6. Mark, Väg o Bygg MVB	158:46 (P)
7. Midroc Construction	155:22 (P)
8. Skanska	153:72 (P)
9. Stjernfeldts VVS	153:20 (P/T)
10. Peab	153:16 (P)
11. NCC	153:10 (P)
12. N-E Persson Byggnads	149:53 (P)

NYKÖPING

1. Givent Montage	155:26 (P)
2. NCC	146:96 (P)
3. Bravida	143:23 (P/T)
4. Peab	142:81 (T)
5. Skanska	142:33 (T)
6. NCC	142:02 (T)
7. YIT	141:32 (P/T)
8. Byggm Persson-Carlsson	141:13 (T)
9. Nyvest	141:01 (T)
10. Rörtema	139:35 (P/T)
11. Rydbergs Bygg	138:57 (T)
12. Golvmaterial Hans Johansson	136:57 (T)

NORRKÖPING

1. Finspångs	
Brunnsborrning	171:32 (T)
2. NCC	164:69 (P)
3. Skanska	157:41 (P)
4. Teknikbyggarna i Norrköping	153:65 (T)
5. Peab	153:40 (P)
6. Bravida	153:19 (P/T)
7. YIT	149:96 (P/T)
8. Elli Psen Bygg	147:87 (T)
9. Åby Fasad	144:79 (T)
10. NVS	143:97 (P/T)
11. Ivarssons Bygg	142:82 (T)
12. Peab	140:69 (T)

BORÅS

1. Högbergs Rör & El	163:34 (P/T)
2. Tage & Söner	153:16 (P)
3. Wäst-Bygg	152:78 (P)
4. Fristads Rör & El	152:45 (P/T)
5. Rydlers Bygg	141:46 (T)
6. Golv & Kakel i Sjuhärad	137:79 (T)
7. Alingsås Takläggning	137:14 (P)
8. Wäst-Bygg	136:22 (T)
9. RO Gruppen	135:91 (T)
10. Peab	135:82 (T)
11. Tommy Byggare	135:72 (T)
12. Byggteamet i Ulricehamn	135:61 (T)

SYDOST

1. John Svensson Bygg	158:20 (P)
2. YIT	153:43 (P/T)
3. NCC	150:69 (T)
4. Blekinge Rot	149:94 (P)
5. Bravida	149:81 (P/T)
6. NCC	146:79 (P)
7. Midroc Construction	144:38 (P)
8. Skanska	142:83 (P)
9. NVS	142:56 (P/T)
10. Peab	141:63 (P)
11. Värends Entre.	141:62 (T)

LINKÖPING

1. Åhlin & Ekeroth	168:23 (P)
2. Peab	165:42 (P)
3. NCC	163:69 (P)
4. Skanska	162:10 (P)
5. Miljöbyggarna Entre.	158:61 (P)
6. YIT	154:85 (P)
7. Teknikbyggarna i Linköping	153:28 (T)
8. Bravida	151:58 (P/T)
9. Sandbäckens Rör	150:49 (P/T)
10. Byggklason i Vimmerby	150:42 (T)
11. Säberg & Lönn	149:91 (T)
12. Bernhardsson & Carlsson	149:90 (T)
13. Åhlin & Ekeroth	148:85 (T)
14. Miljöbyggarna Entre.	147:33 (T)
15. Nabab	147:07 (T)

JÖNKÖPING

1. Midroc Construction	164:13 (P)
2. Knut Svensson Rör	163:70 (P/T)
3. Nässjö Bygg	159:01 (P)
4. Asplunds Bygg	156:18 (P)
5. Peab	154:64 (P)
6. NCC	154:29 (P)
7. Miljöhallen Golv i Jönköping	153:96 (P)
8. Skanska	151:05 (P)
9. YIT Sverige	150:20 (P/T)
10. Tage & Söner Bygg	148:68 (P)
11. Gisle Bygg	148:60 (P)

KALMAR

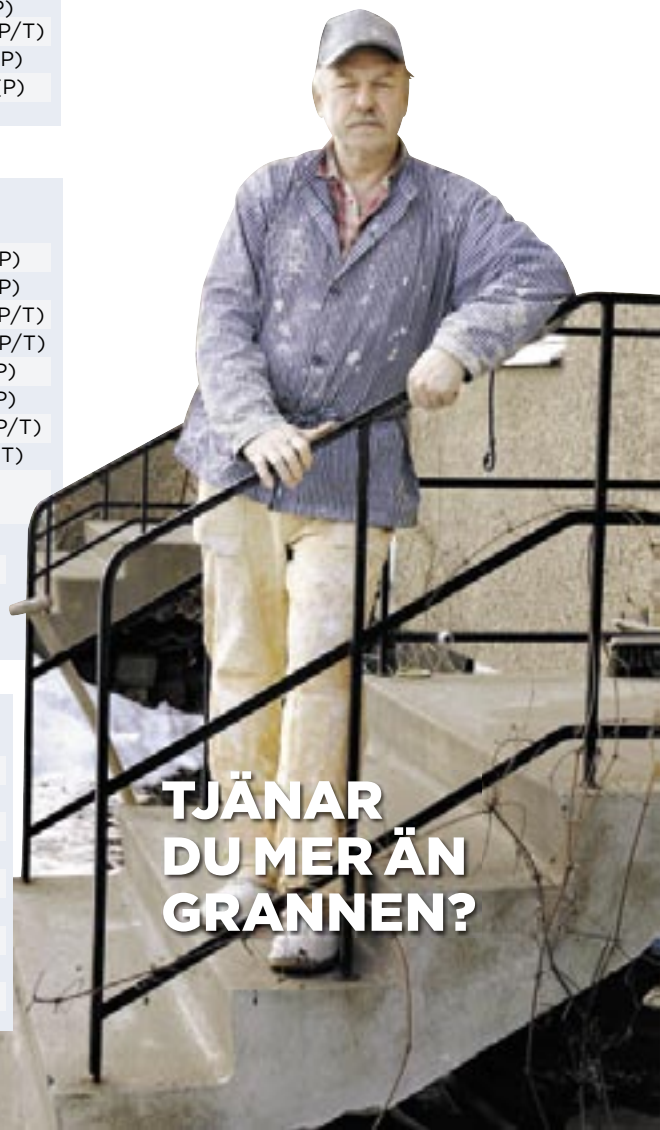
1. Midroc Construction	158:48 (P)
2. OG Ohlsson Byggnads	155:54 (P)
3. YIT	148:32 (P/T)
4. LR Install. VVS	146:55 (P/T)
5. NCC	145:55 (P)
6. Skanska	145:55 (P)
7. Stensö VVS	144:18 (P/T)
8. Mörebyggen	140:88 (T)
9. Rörinstall. i Emmaboda	139:80 (P/T)
10. NVS	138:48 (P/T)
11. Rör-Karlsson	137:55 (P/T)
12. Kalmar VVS & EL-Montage	136:38 (P/T)

SKELLEFTEÅ

1. Contractor Bygg	155:38 (P)
2. Bravida	153:99 (P/T)
3. Peab	151:91 (P)
4. NCC	150:85 (P)
5. Skanska	143:34 (P)
6. YIT	139:33 (P/T)
7. NVS	138:60 (P/T)
8. Peab	135:26 (T)
9. Skanska	134:80 (T)

BYGGETTAN

1. Golv 2000	194:82 (P)
2. TKI Teknikinstall.	192:17 (P/T)
3. Stark Fasadenovering	182:99 (P)
4. Söderberg & Kruus Fasad&Mål.	180:39 (P)
5. Våtrumsteknik i Skand.	176:60 (P/T)
6. Bygg R 1	175:80 (P)
7. Interoc	175:58 (P)
8. Mälarrör Install.	173:66 (P/T)
9. Mariekälla Betong & Transport	171:66 (P)
10. VVS-Kraft i Stockholm	170:14 (P/T)
11. Svärtinge Rör & VVS	168:62 (P/T)
12. Sandbäckens Rör	168:50 (P/T)
13. JM	167:37 (P)
14. A - Sprinkler	166:23 (P/T)
15. VVS-Metoder Redotem	165:52 (P/T)
16. P-O Erikssons Rör	165:05 (P/T)
17. NCC	164:76 (P)
18. Sv. Entreprenad	164:64 (P)
19. Oden Anläggningar	164:52 (P)
20. Skanska	164:44 (P)
21. Folkhem Produktion	163:32 (P)
22. R Söderberg Bygg	163:16 (P)
23. Peab	163:10 (P)
24. ORAB Install.	162:10 (P/T)
25. Einar Mattsson Byggn.	161:80 (P)

**TJÄNAR
DU MER ÄN
GRANNEN?**

UPPLAND

1. BBM i Uppsala	183:85 (P)
2. Veidekke	173:46 (P)
3. Sh Bygg Sten & Anläggning	162:68 (P)
4. Skanska	158:11 (P)
5. JM	157:28 (P)
6. NCC	156:00 (P)
7. Peab	155:63 (P)
8. Sivert Eklunds Mobilkranar	153:47 (T)
9. Östervåla VVS-Service	152:66 (P/T)
10. Bravida	152:61 (P/T)
11. YIT	151:99 (P/T)
12. NCC	150:35 (T)
13. Infjärdens Värme	150:00 (P/T)
14. Söderby rör	149:24 (P/T)
15. Peab	147:19 (T)

MÄLARDALEN

1. Akustik & Bygg K Eriksson	160:01 (T)
2. Ångström & Öholm	157:85 (P)
3. Bravida	156:04 (P/T)
4. HMB Construction	155:39 (P)
5. M J P Bygg	154:86 (P)
6. Oppunda VVS Service	154:63 (P/T)
7. NCC	152:93 (P)
8. Peab	152:61 (P)
9. Värme och Sanitet i Västmanl.	151:76 (P/T)
10. YIT	150:55 (P/T)
11. Tegelstaden Bygg	145:47 (T)
12. Västerås Rörtjänst	145:41 (P/T)

ÖREBRO

1. Peab	157:43 (P)
2. Närkes Rörledning	155:19 (P/T)
3. Nybyggarna i Nerike	152:43 (P)
4. Nilsson & Andersson byggnads	150:36 (P)
5. Asplunds Bygg	149:89 (P)
6. Moelven Eurowand	149:61 (P)
7. NCC	147:35 (P)
8. YIT	145:96 (P/T)
9. Bravida	145:00 (P/T)
10. Skanska	143:88 (P)
11. NVS	142:96 (P/T)
12. Puts & Tegel i Örebro	142:11 (T)

ÖRNSKÖLDSVIK

1. YIT	173:54 (P/T)
2. NCC	159:85 (T)
3. NCC	157:54 (P)
4. Skanska	148:53 (P)
5. Veidekke	140:61 (T)
6. Skanska	139:88 (T)
7. Rekab	139:48 (T)
8. R & M Isenta	138:85 (P/T)

ACKORDSLÖN UTKLASSAR TIDLÖN

● **Det finns ingen tvekan om vilka som tjänar bäst. De som jobbar på prestationslön tjänar i snitt 4 000 kronor i månaden mer än de som har tidlön.**

Förra året var snittet för ackordsarbetarna 157:21 kronor per timme. De som gick på tidlön hade 131:45 kronor per timme. En skillnad på 25:76 kronor per timme, vilket motsvarar drygt 4 000 kronor per månad.

Trots att ackordsarbetarna tjänar mer så är det betydligt fler som jobbar med tidlön. Under 2005 gjordes det totalt 17,3 miljoner arbetstimmar med ackordslön, mot 73 miljoner timmar med tidlön.

Det är vanligare med ackordsjobb i större städer och tillväxtregioner. Ofta beror det på att det där byggs bostäder. Och det är just bostadsbyggandet, och ackorden på dessa arbetsplaster, som gör att de högsta ackordslönerna finns i stora städer och tillväxtregioner.

När det gäller tidlönen så är den mycket varierande. Det finns företag ute i landet som betalar en hög tidlön, trots att de är verksamma i ett område där det inte finns några ackordslag som driver upp löneläget. På andra platser med höga ackordslöner kan situationen vara omvänd. Där har vissa med tidlön ett lågt löneläge. ●

SÅ GJORDE VI:

Tabellerna visar de företag i respektive avdelning som har högst lönenivå i snitt. Det krävs minst 15 000 arbetstimmar på respektive löneform för att få vara med på listan. Lönen som visas är prestationslön (P), tidlön (T) och prestation/tidlön (P/T). Den sistnämnda gäller rörföretag där prestationslönen och timlönen är hopslagen.

DALARNA

1. KPA Teollisuus Putkistot	157:90 (P/T)
2. Grytnäs Projekt	154:56 (P)
3. HMB Construction	154:43 (P)
4. Peab	152:42 (P)
5. Mostostal Pulawy	152:33 (P/T)
6. Bygg Partner i Dalarna	152:25 (P)
7. Nils Skoglund	152:19 (P)
8. BBM i Borlänge	150:45 (T)
9. Skanska	149:53 (P)
10. Byggtrio	148:85 (T)
11. VVS Montage i Dalarna	146:55 (P/T)
12. YIT	145:95 (P/T)

VÄRMLAND

1. BBM i Karlstad	154:30 (P)
2. LG Contracting	152:78 (P/T)
3. Skanska	150:04 (P)
4. NCC	145:91 (P)
5. Peab	144:99 (P)
6. Mostostal Pulawy	144:73 (P/T)
7. NVS	144:62 (P)
8. Bröd. Karlsson Rörlednings	142:13 (P/T)
9. Kynningsrud Kran	140:62 (T)
10. NCC	138:50 (T)
11. Wermlands Utemiljö	138:30 (T)
12. Bravida	137:88 (P/T)

BYGG 23:AN

1. H Ö Allbygg	160:67 (P)
2. NCC	160:47 (P)
3. Nåiden Bygg	160:42 (P)
4. Luleå Industrimontage	159:33 (T)
5. Bengt Johanssons Rör	154:24 (P/T)
6. Bravida	148:12 (P/T)
7. Peab	147:49 (P)
8. Nåiden Bygg	146:13 (T)
9. NVS	145:28 (P/T)

JÄMTLAND/HÄRJEDALEN

1. Attacus Bygg	145:08 (P)
2. Skanska	143:07 (P)
3. Trångsvikens Bygg	142:86 (P)
4. Peab	142:78 (P)
5. YIT	141:32 (P/T)
6. Peab	140:96 (T)
7. Attacus Rör & Energi	137:37 (P/T)
8. NCC	135:11 (P)
9. Attacus Bygg	129:76 (T)
10. Nya Golvhuset	129:67 (T)
11. Skanska	129:45 (T)

PILEÅ

1. YIT	148:43 (P/T)
2. Hellströms Bygg	146:07 (P)
3. NCC	143:31 (P)
4. Älvsbyhus	140:25 (P)
5. JS Rör	137:43 (P/T)
6. Lindbäcks Bygg	136:56 (T)
7. Piteå Golv & Tak	132:86 (T)
8. Hellströms Bygg	131:36 (T)

SUNDSVALL-ÅDALEN

1. NCC	146:72 (P)
2. YIT	144:67 (P/T)
3. Ellextre Entre.	142:84 (P)
4. Peab	140:75 (P)
5. Skanska	140:27 (P)
6. Sundsvalls Rörteknik	138:98 (P/T)
7. NCC	138:29 (T)
8. Ellextre Entre.	138:15 (T)
9. Rekab entre.	137:99 (T)
10. Sundsvalls Värme & Sanitet	136:73 (P/T)
11. Peab	134:21 (T)
12. Picea Bygg	133:70 (T)

HÄLSINGLAND

1. YIT	147:32 (P/T)
2. Cellpipe	146:70 (P/T)
3. Peab	141:21 (T)
4. SIMEK Rör	133:07 (P/T)
5. Skanska	132:34 (T)
6. Ställningsmontage & Ind. Tjänst	129:30 (T)

KIRUNA

1. Bravida	154:75 (P/T)
2. NCC	153:13 (P)
3. ER-Bygg Entreprenad	146:24 (P)
4. YIT	142:59 (P/T)
5. Peab	136:93 (T)
6. NCC	133:40 (T)
7. Bergnäset Ställn.mont	132:97 (T)

GÄSTRIKLAND

1. Byggspecialisterna i Gävle	160:49 (P)
2. C Pierre Byggnads	152:46 (P)
3. Skanska	148:86 (P)
4. YIT	147:90 (P/T)
5. Cellpipe	146:84 (P/T)
6. HSB Gävle Ek. för.	146:76 (T)
7. Gävle Rörteam	144:21 (P/T)
8. Bravida	142:65 (P/T)
9. Eriksson VVS i Gävle	141:43 (P/T)
10. Skanska	139:25 (T)
11. Wirdby Bygg	139:07 (T)
12. Piab Plåt & Isolering	139:01 (P/T)
13. Byggspecialisterna i Gävle	138:00 (T)

UMEÅ

1. TKI Teknikinstallationer	167:39 (P/T)
2. Skanska	164:57 (P)
3. Peab	164:54 (P)
4. NCC	163:04 (P)
5. OF Bygg	157:98 (P)
6. Rekab Entre.	157:45 (P)
7. NVS	154:33 (P/T)
8. Bravida	150:58 (P/T)
9. YIT	148:38 (P/T)
10. C.A. Svetstjänst	146:64 (P/T)
11. Mittel EL - Fjärrvärme	142:47 (P/T)
12. Sävar Energitjänst	140:31 (P/T)
13. Skanska	138:50 (T)
14. NCC	137:57 (T)

KALIX

1. SA Englund	144:14 (P)
2. Haparanda Bygg & Entre.	134:11 (T)
3. H Ö Allbygg	129:44 (T)

HUR STOR SKA SKILLNADEN VARA MELLAN PRESTATIONS- OCH TIDLÖN?

Tord Sigfridsson, 35 år,
snickare/arbetsledare från Bollnäs

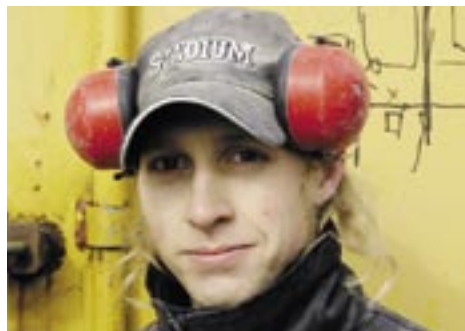
– Det ska vara en viss skillnad. Ungefär 20 kronor per timme. Eller kanske något mer – 25 kronor.

▶ **Varför ska ackordsjägarna tjäna bättre?**

– Tempot är högre och det ska naturligtvis märkas på lönen.

▶ **Du har helst tidlön. Varför?**

– Då slipper jag pressen som ett ackordsjobb ändå innebär. Tror också att man kan göra ett bättre jobb. Åtminstone känns det som det.

Andreas Akra, 27 år,
snickarlärling från Tullinge

– Jag är lärling och ganska ny på bygget så jag vet inte. Möjligen att det ska skilja lite.

▶ **Du har tidlön just nu. Varför tycker du att det är bra?**

– Jag håller på och utbildar mig. Då är det skönt att veta att jag får min lön varje månad även fast det går åt skogen någon gång på bygget. Jag lär mig ju nya saker varje dag.

▶ **Kan du tänka dig ackord i framtiden?**

– Om du frågar mig om några år då jag blivit snabbare och kan jobbet, så svarar jag nog ja.

Martin Frölinger, 28 år,
markarbetare från Fruängen

– Ingenting egentligen, men om det ska vara någon så ska den vara liten. Jag tänker aldrig på att det är någon temposkillnad mellan de med tidlön och de som jobbar på ackord.

▶ **Du arbetar helst med tidlön. Varför?**

– Det är tryggt och bra. Sedan har vi ledigt en del i samband med röda dagar och så får vi pröjs under klämdagar.

VARNING, DU HÅLLER PÅ ATT BLI BLÅST OM...

Har chefen låtit bli att betala din lön och stuckit med pengarna? Så här slipper du råka ut för det igen. Vi listar de fem tydligaste tecknen på att du är utsatt för en blåsning och vad du kan göra åt det.

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO SJÖBERG BILD

1 ... BYGGMATERIALET INTE LEVERERAS

Kan ofta vara ett av de tidigaste tecknen. Du beställer av chefen ytterligare ett par lådor skruv eller en pall med bruk, men ingenting kommer. Det kan bero på att arbetsgivaren har obetalda fakturor hos leverantörerna och inte längre anses kreditvärdig. Betalar arbetsgivaren inte sina leverantörer, finns alltid en risk att han inte betalar sina anställda.

2 ... FÖRETAGSNAMNET PÅ DIN LÖNESPECIFIKATION PLÖTSLIGT ÄR ÄNDRAT

Nu börjar det verkligen osa katt. Oseriösa företagare byter i regel bolag oftare än du själv byter strumpor. Detta är ett sätt att hålla misstänksamma skattmasar eller arga kunder på avstånd.

3 ... ARBETSGIVAREN BÖRJAR BLI SVÅR ATT FÅ TAG PÅ

Situationen i företaget blir allt rörigare. När du ringer din chef för att reda ut problemen svarar han inte. När han väl svarar säger han att han är upptagen just nu, men lovar att ringa tillbaka om ett par minuter. Därefter hör han aldrig av sig och du måste ringa igen. Beteendet tyder på att din chef är en jagad man. Kunder, beställare och anställda är ute efter honom.

4 ... DELAR AV DIN LÖN HÅLLS INNE MED ARGUMENTET ATT DU FUSKAT

En klassiker. Arbetsgivaren påstår att du redovisat för många reseersättningsmil på din tidrapport eller att du har haft olovlig frånvaro. I själva verket står du nu mitt uppe i en löneblåsning. När du går till chefen för att visa att ett misstag begåtts, erkänner han felet och lovar att rätta till det. Men det gör han aldrig.

5 ... LÖNEN UTEBLIR HELT OCH CHEFEN SKYLLER PÅ BANKEN

Blåsningen är fullbordad. Har det gått så här långt är risken stor att du aldrig får några pengar. Chefen lovar gång på gång att fixa problemet, men ingenting händer. Det finns inga hållbara ursäkter för att inte betala ut lön i rätt tid. En seriös arbetsgivare fixar alltid utbetalningen på något sätt.

Ibland är byggbranschen rena vilda västern. Skojare som sticker med anställdas löner är till exempel inget ovanligt. Som tur är finns en del knep att ta till för att slippa bli lurad.

SÅ GÖR DU FÖR ATT UNDVIKA EN LÖNEBLÅSNING:

KOLLA ATT KOLLEKTIVAVTAL FINNS

Före anställning/ Kollektivavtal är absolut ingen garanti för att företaget är seriöst. Däremot måste det finnas för att du och Byggnads ska kunna hävda avtalsbrott vid en blåsning. Du ska aldrig jobba åt ett företag som saknar avtal, eftersom du då saknar skydd vid till exempel olyckor.

FINNS RIKTIG ADRESS OCH KONTOR

Före anställning/ Många oseriösa företag saknar besöksadress med riktigt kontor. Om företagets enda adress går till en postbox, finns det skäl att tänka sig för.

KOLLA MED FLERA AV BYGGNADS LOKALAVDELNINGAR

Före anställning/ Om din arbetsgivare är ny i ditt avdelningsområde, fråga var han tidigare arbetat. Ring sedan till Byggnads lokalavdelningar i de områdena och hör om de haft några problem med ditt företag.

FÅ SKRIFTLIGT PÅ VAD DU SKA TJÄNA

Före anställning/ Se till att få en skriftlig anställningsbekaftelse, som visar vilken sorts anställning du har och lönen ni har kommit överens om.

SÄG INTE UPP DIG

Under anställning/Hur förban-

nad du än är på din arbetsgivare, stanna i företaget fram till konkurs. Säger du upp dig på eget bevåg blir du sannolikt avstängd från a-kassan i 45 dagar.

KONTAKTA BYGGNADS LOKALAVDELNING DIREKT

Under anställning/ Tiden är alltid knapp vid löneblåsningar. För att du ska få pengar från den statliga lönegarantin krävs att din chef delges att han försätts i konkurs.

Kruxet är att lönegarantin bara täcker de tre sista månaderna innan konkursansökan nått tingsrätten.

Om chefen lyckas hålla sig undan eller om du själv dröjer med att slå larm till Byggnads, riskerar du att förlora pengar.

RING AMF OCH KOLLA INBETALNINGARNA

Under anställning/ Varannan månad ska din arbetsgivare betala in din avtalspension till AMF.

Du kan själv ringa och kontrollera om inbetalningarna för just dig görs. Om inbetalningarna inte kommit in, slå larm till Byggnads.

SE TILL ATT ALLTID FÅ LÖNESPECIFIKATION

Under anställning/ Jobbar du för en skojare är risken stor att han struntar i lönespecifikationen.

Det är ett avtalsbrott. Se alltid till att få lönespecifikation, annars riskerar du att få betala skatt två gånger. Du kan få hjälp av Byggnads att driva in den. ●

NU BÖRJAR LIVET IGEN I KHAO LAK

Tsunamivågorna förstörde allt i sin väg och lämnade rädslan och sorgen kvar. Nu kämpar människorna i Khao Lak för att bygga upp sitt liv och få turisterna tillbaka. En av dem är byggnadsarbetaren Mana Loha, som förlorade sin hustru i katastrofen.

TEXT MARGITE FRANSSON FOTO ANDERS LINDH

Den kallades för paradiset, turistorten Khao Lak i södra Thailand. Sedan kom vågorna, tog tusentals liv och slog sönder människors framtid. Här möts besökare av en stor vänlighet, men det finns också en speciell känsla; du vet aldrig vilka förluster den du möter har gjort.

Alla minns hur havet drog sig tillbaka före tsunamin.

Sujit Puttalod är 68 år och bor nära vattnet i den lilla fiskerbyn Ban Nam Kem. Här dog halva befolkningen, 1 000 personer. En av dem var hennes vuxna dotter. Ett barnbarn blev svårt skadat.

– Förut var det fint och bra här, då fanns det stora, fina hus. Men nu är husen borta och ersatta av mycket mindre, säger hon.

Vi sitter på verandan till det hus som var det första som byggdes upp i Ban Nam Kem. Familjen visar stolta bilder på när Clinton och Bush var här.

Sujit talar långsamt. Hon är vänlig och stryker över mina ben som är sönderbitna av insekter. Jag frågar vad som är största skillnaden med att leva här i dag. Svaret kommer direkt.

– I dag är människor rädda för att sova här. De är rädda för nya jordbävningar och nya tsunamis. Alla måste vara försiktiga. Vi är rädda för att inte hinna iväg. Det går bara en liten smal väg till huvudvägen.

Hon hinner knappt avsluta meningen innan vår medhjälpare Jack får ett mobilsamtal. Han tittar hastigt mot havet. Sedan kommer ett samtal till.

– Vi måste åka! Nu! säger han.

Man ser rädslan i folks ögon när vi ger oss iväg. Vi får veta att folk lämnat arbetsplatser i Khao Lak och springer. Bara några dagar tidigare hade myndigheterna utfärdat en tsunamivarning efter flera, mindre skalv på havsbotten. Det man känner är skräck och en känsla av överklighet. Larmet visar sig vara falskt, men denna rädsla lever människor med hela tiden, särskilt de som jobbar vid havet.

– Det är lite scary med havet så nära, säger Kittichoud Chong Tong, byggnadsarbetare i ett av de områden som drabbades värst av tsunamin.

Under arbetstid jobbar han inomhus och har inte en chans att se vad som händer ute. På lunchen vill han gärna gå ut och se hur havet ter sig. Liksom alla andra spanar han efter att få syn på om något verkar onormalt. Varningssystem har nu satts upp i området, som är kopplade till det nationella säkerhetscentrat i Bangkok. Ändå finns en oro för nya skalv.

Khao Lak blev mycket hårt drabbat i tsunamin. Hoppet står till att turisterna ska återvända.

Byggnadsarbetaren Mana Loha, 33 år, är i grunden kakelsättare och arbetar jämt; dag som natt. Dels för att det finns ett hårt tryck att byggnaderna ska bli klara och dels för att han ska ha pengar till sig och sin åttaåriga dotter. Förut var han halva året på sin och hustruns gummiplantage och andra halvan, under regnperioden, på byggen.

– Nu låter jag andra sköta gummiplantagen. Det var skillnad när min fru levde och vi skötte den ihop. Nu har jag inte kraft i hjärtat att göra det. Jag vill inte gå ensam där, säger han.

**Så mycket ödelades och förstördes i Khao Lak.
Här byggs en anläggning
upp vid stranden igen.**

Byggnadsarbetaren Mana Loha förlorade sin hustru i katastrofen. Nu arbetar han jämt, både för att få in pengar och för att skingra tankarna.

Ingen annan kan förstå hur stor hans förlust är. Men han vill då och då kunna skjuta undan tankarna på det som kunde ha varit. Just nu är det mycket gott om byggjobb och han vill jobba på byggen, för där har han mycket folk omkring sig. Det skingrar tankarna.

Hans fru, 27-åriga Tamomkhun Bumrungmit kom aldrig hem den där söndagen den 26 december 2004. Hon var servitris och arbetade på en restaurang i Nang Thong alldeles vid havet i Khao Lak. Hon var i restaurangen när jättevågen slog in klockan 10:31.

Som för alla andra som drabbades, är händelserna för alltid etsade i Manas minne.

– Jag var uppe i plantagen när jag hörde ljudet. Det lät som en stark vind. Jag förstod inte vad

det var, men såg personal från hotel Laguna komma springande och såg vattnet som nådde ända upp i plantagen.

När vågen drog sig tillbaka sprang han mot hustruns arbetsplats. Han mötte många människor som flydde och som skrek att en ny våg skulle komma.

Han fortsatte framåt och letade och letade men hittade inte sin fru. På vägen hjälpte han kollegor som låg i vattnet. Två byggnadsarbetare som arbetade nära vattnet, hade fastnat i bråten och kunde inte ta sig upp. Han hjälpte dem så att de hann undan innan den andra vågen kom.

Men hans fru var borta. Han fortsatte sökandet i sju till åtta dagar efter henne och fyra andra släktingar.

– Jag letade i templen, på sjukhus och hela tiden gick rykten om att de hade hittat henne. När han förlorat hoppet om att finna sin

FAKTA TSUNAMIN I THAILAND

- I Thailand är cirka 5 400 personer konstaterat omkomna i katastrofen. Men nära 3 000 saknas fortfarande och tros vara döda. 526 av dem om dog var svenskar. 17 saknas fortfarande. Totalt drabbades sex provinser i södra Thailand. Kuststräckan Khao Lak, som var ett populärt svenskt resmål, ligger norr om ön Phuket i södra Thailand och är cirka två mil lång och har fått sitt samlingsnamn efter en by i området. De ingår i provinsen Phang Nga där totalt 4 225 personer dödades av tsunamin.

Båten har plöjt rätt igenom samhället och står inne i byn.

Stranden ligger öde. Här finns inga turister i dag. Byggnadsarbetaren Kittichoud Chong Tong vilar på rasten. Men lugnet är en chimär. Han har hela tiden koll på om det blir några förändringar i havet.

livskamrat vid liv, fortsatte han att leta efter hennes kropp. Efter cirka en månad hittade han en bild, där han kände igen hennes kläder; skjorta och byxor. Då kunde familjen äntligen hålla en begravning och hedra hennes minne enligt buddistisk sed.

Mana säger att det är som att börja om på nytt nu när hans fru är död. De hade byggt upp ett liv tillsammans och så plötsligt är hon borta.

– Min dotter är bara åtta år. Hon frågar fortfarande efter mamma. Det är svårt att förlora sin mamma när man inte är äldre.

Han och dottern får hjälp av Manas mor som bor i samma hus och av systemen som driver en liten restaurang. Ekonomiskt sett går det ingen nöd på honom, men han vill spara, kunna köpa mark och bygga ett eget hus. Efter tsunamin har det byggts betydligt fler bostäder än de som förstördes. Men det är inte alltid de som behöver det bäst som fått bistånd. Och alla tsunamidrabbade har inte nya bostäder, även om de flesta fått det. Mana berättar att han blivit besviken på människor som han trodde han var vän med, men som har roffat åt sig av biståndet. Nu satsar han på att klara sig själv och jobbar därför dubbla skift.

Så många livsöden har länkats samman och slitits isär på den här kuststräckan. Alla i området har påverkats på olika sätt, men återkommer till rädslan. Också Mana Loha berättar om

”Det är lite scary med havet så nära.”

känslan som får folk att packa väskorna och vara beredda på att springa. Ibland är den orsakad av larm från myndigheterna, ibland kan den bero på rykten, att någon sett naturen bete sig konstigt. Någon berättar att han fått ge sig av fem gånger.

Det är mitt på dagen och luften står stilla. Temperaturen är 36 grader plus. Bara en liten bit från stranden i Khao Lak pågår arbetet med att återuppbygga Bhandari Resort & Spa, som ska vara klart i oktober. Här vänder byggnadsarbetaren Saning Make Moosix i den röda jorden med en hacka, medan hennes kollega har hittat ett läppstift av exklusivt märke i jordmassorna. På byggena i Thailand är det vanligt med kvinnor och de gör ofta det tyngsta jobbet. Saning förlorade en 19-årig dotter i tsunamin.

– Det måste bli som innan, säger hon sakta.

Hon önskar tillbaka sitt liv som det var innan tsunamin kom. Men hon vill också att Khao Lak ska bli som förr, med turister, liv och rörelse.

Hon är inte ensam om det. Det är som om hela området befunnit sig i en enda lång väntan. På att få turisterna tillbaka och ett normalt liv.

Pat Tong Suk
kommer från
norra Thailand
och bygger i
Khao Lak i 36
graders värme.
Cirka 20 procent
av byggnadsar-
betarna i landet
är kvinnor.

Det som pågått det senaste året har varit mer som ett undantagstillstånd, även om återhämtningen börjat.

Före tsunamin fanns cirka 7 000 bäddar för turister, mot 1 200 i dag. Det är därför man väcks varje morgon av tuppen som gal och hammarlagen. Det byggs och byggandet är ett sätt att manifesteras en tro på framtiden. Bungalow för bungalow ska orten byggas upp igen. Totalt 3 500 nya bäddar ska vara färdiga när nästa högsäsong startar i november. Det ger arbete åt ett antal av de tusentals byggnadsarbetare, de flesta från Burma eller norra Thailand, som arbetar längs hela den tsunamidrabbade kuststräckan

Området har haft mycket emot sig. De thailändska myndigheterna har satsat mycket mer på återuppbyggnad i till exempel Phuket. Många människor såg sin ekonomi förödas, blev av med sina jobb, vissa förlorade allt. Men här finns också en stark tro på att Khao Lak ska komma igen som turistort, även om det kan ta några år.

Till den kommande säsongen ska även svensk charter komma tillbaka. Fritidsresor återvänder i mindre skala och har tecknat kontrakt inför höstsäsongen. Även Apollo överväger att göra samma sak.

Hittills har framför allt dykturisterna återvänt. De kommer dit för att snorkla och dyka vid Similan öarna, som är kända som ett av världens tio bästa dykvatten. Exempelvis har de tyska turisterna återvänt, men från andra nationer, framför allt från Norden, har det varit färre besök.

Jag går ner till stranden i Khao Lak. Den är som ett vykort, lång och gudomligt vacker. Det har skrivits förut, men det är sant.

BYGGNADARBETARENS FOTOGRAF ÖVERLEVDE

● - Jag är glad att jag lever. Det handlade om fem sekunder. Hela vår familj kunde ha varit död nu, säger fotograf Anders Lindh (bilden). Det är han som har tagit bilderna till reportaget från Khao Lak.

KINA INGELMAN

Julen 2004 befann sig Anders i Khao Lak tillsammans med fru och två söner. När vågen kom hade han gått ut på den havsbotten som torrlades när vattnet drog sig tillbaka, som det gör när en tsunami är på väg mot land. Hans fru ropade åt honom att komma in och de sprang för livet. Hela familjen flydde från stranden och undkom med nöd och näppe vågorna. När Anders familj var i säkerhet i bergen, gick han ner för att

hjälpa människor som skadats. Han är utbildad undersköterska och fick stor användning av de kunskaperna.

Han vände på människor på marken för att se om de levde och han drog fram personer som satt fast i bråten och hjälpte skadade till vägen. Tillsammans med andra oskadda bar de skadade på provisoriska bårar av avhängda dörrar. Han var en av flera som öppnade en förstaförbandsstation, där uppskattningsvis ett 100-tal personer fick behandling under dagen.

De jobbade medan det hela tiden kom uppgifter om nya vågor.

- Det var en väldigt svår situation. Men alla gjorde så gott de kunde, säger han.

Anders ville återvända till katastrofplatsen.

- Det är bra att återvända för själens skull. För att bli vän med ödet.

Men den är också en plats som på olika sätt ska leva med sitt öde. Utmed stranden finns flera påminnelser om katastrofen. Blommor och foton på omkomna. Anhöriga har lämnat änglar, teckningar och godisclubbor.

Jag har bävat lite för det, men går till slut ner i vattnet. Det är behagligt varmt, känns omslutande och mjukt, man kan inte tro att något ont har hänt här. Men katastrofen har satt andra spår, både fysiska och psykiska. Byggnader kan gå snabbt att bygga upp, men det som tar längst tid är återuppbyggnaden i människors inre.

Det handlar också om att våga och orka satsa på nytt. Jack, som ordnar turer för turister, har börjat bygga ett hus och gifter sig i vår. Han anlitar hantverkare och arbetet fortskrider efter hand som han får in pengar. Jack förlorade två bröder i tsunamin.

- Det är som en dröm det som var, säger han en tung dag, när vi står framför ett sönderslaget, öde hotell, där han och hans bröder brukade vara och arbeta.

- Det var som att man kunde höra rösterna från förr, fast mycket långt bort. Som när man ser ett gammalt fotografi.

Nu bygger han sitt hus och gifter sig. Ett annat liv börjar. ●

Nästa nummer: de illegala gästarbetarna som bygger ett nytt turistparadis.

KATASTROFEN I SIFFROR

● Jordbävningen i Sydostasien ledde till en av de största naturkatastroferna i modern tid. 226 000 personer sammanlagt är döda eller saknade efter flodvågskatastrofen, enligt officiella siffror. Men det finns en stor osäkerhet. Egentligen vet ingen säkert hur många som har omkommit.

Indonesien: 128 645 personer omkom, därtill kommer över 37 000 som fortfarande saknas. Fler än 500 000 tvingades på flykt undan flodvågorna.

Sri Lanka: 31 000 personer omkom, därtill kommer 5 000 som fortfarande saknas och tros vara döda.

Indien: 10 749 är döda, därtill kommer 5 640 som fortfarande saknas och tros vara döda.

Thailand: 5 395 människor dödades. Därtill kommer 2 932 som fortfarande saknas och tros vara döda. 8 547 skadades.

Somalia: 300 människor dödades. Därtill kommer 100 som fortfarande saknas och tros vara döda.

Maldiverna: 82 personer omkom och därtill kommer 26 som ännu saknas och tros vara döda.

Malaysia: 68 personer omkom, 12 saknas ännu och tros vara döda.

Burma (Myanmar): 61 människor dödades.

Källa: Röda Korset

Lotta och Tommy Philipsson fick vänta på skatteåterbäringen, för att Tommy gjorde avdrag för granskningsarvodet.

AVDRAG FÖRSENADE TOMMY

Allt fler deklarerar på Internet. Men för byggnadsarbetare som vill göra avdrag för granskningsarvode, kan det bli krångligt.

TEXT KENNETH PETTERSON FOTO OSCAR LÜRÉN

Tommy Philipsson, 54 år, är snickare hos Peab byggservice i Linköping. Just nu bygger han och ytterligare en snickare om ett kulturcentrum i bostadsområdet Ryd i Linköping. Här arbetar de på ackord. Men oftast går de på fast månadslön, som är cirka 25 000 kronor.

– Vi hoppar lite fram och tillbaka. Det är lite speciellt på byggservice, berättar Tommy.

Eftersom det är ackordsarbetarna som är lönedrivande även för dem som har månadslön, betalar han granskningsarvode till Byggnads, även när han har månadslön.

Och det är just granskningsarvodet som trasslat till i hans deklaration. Från och med förra året kunde man få tillbaka skatteåterbäringen redan till midsommar. Men bara om man deklarerade på Internet eller på telefon.

Tommy försökte göra det, men hade ingen E-legitimation. Därför gjorde han avdraget på vanligt sätt, genom att skriva in beloppet på deklarationsblankettens första sida, och skicka tillbaka den till skatteverket.

Då fick han tillbaka skatteåterbäringen först i augusti – efter semestern.

Men inte nog med det.

Även Tommy Philipssons fru Lotta fick vänta på sin skatteåterbäring till augusti, eftersom hon och Tommy är gifta och sambeskattade. Trots att hon själv hade fått en förtyckt preliminär självdeklaration som hon lätt kunde godkänna via telefon, SMS eller Internet. Allt som behövdes var att ange de säkerhetskoder som hon fått från skatteverket. Men eftersom hennes man inte

VAD ÄR GRANSKNINGSARVODE?

● **Granskningsarvodet** är 1,5 procent av lönen. Det betalar man oftast själv genom att arbetsgivaren gör avdrag på lönen och betalar in pengarna till Byggnads avdelning.

– Pengarna ska finansiera den granskning som avdelningen gör av alla löner. Om det visar sig att för låg lön betalas ut, ska avdelningen rätta till det genom att förhandla med arbetsgivaren, säger Clas Nykvist, economichef på Byggnads.

På kontrolluppgiften från arbetsgivaren rapporteras avdraget i rutan 06 under rubriken "Vissa avdrag". Granskningsarvodet är avdragsgillt, men man måste själv yrka avdraget. Det gör man i ruta 06 under Avdrag-Tjänst på deklarationsblankettens första sida.

Vissa yrkesgrupper betalar även mättningsarvode med i genomsnitt 0,6 procent. Även för detta arvode kan man yrka avdrag.

VAD ÄR E-LEGITIMATION?

● **E-legitimation** är ett certifikat, en form av digitalt fingeravtryck, som lagras i en dator eller på ett bankkort. För att utnyttja det krävs en personlig kod. E-legitimationen använder du om du vill deklarerar, ändra uppgifter i din förtryckta deklaration, eller lägga till avdrag etc.

Den används också för att deklarerar försäljning av aktier, näringsverksamhet eller överskott från uthyrning av bostad.

Den ska inte förväxlas med de förtryckta säkerhetskoder som finns längst upp på sidan under personnumret på deklarations-

blankettens sida 1, specifikation till inkomstdeklaration. Dessa säkerhetskoder används bara för att begära avdrag för resor, eller för att godkänna din deklaration via Internet, SMS eller telefon.

E-legitimation måste man själv begära att få.

Den som är kund i en Internetbank hämtar sin E-legitimation via sin banks Internetsida. Den som inte använder Internetbank ska gå in på ett Nordeakontor och i kassan begära att få en E-legitimation.

Koden är en kombination av siffror och bokstäver som du själv bestämmer.

S ÅTERBÄRING

kunde deklarerar på Internet, fick också hon vänta på skatteåterbäringen till augusti. Tommys granskningsarvode, drygt 4 000 kronor för inkomståret 2005, finns specificerat på hans kontrolluppgift från arbetsgivaren Peab under rubriken "Vissa avdrag". Avdraget finns inte med i den preliminära skatteuträkningen på sidan 4 i den förtryckta blankett skattverket skickar ut. Det gör däremot skattereduktionen för fackföreningsavgift och a-kassa, eftersom arbetsgivaren rapporterat detta till skatteverket.

Även granskningsarvodet ger rätt till skattereduktion. Men då måste han själv föra in beloppet på blanketten.

– Jag ringde till skattverket i Linköping. Men jag kom inte fram på telefon, det var så lång kö, så jag åkte ner till kontoret och fick träffa en handläggare. Hon hörde av sig senare och sa att jag fick vända mig till huvudkontoret i Stockholm för att få dom att ändra blanketten.

– Kontentan av det här är ju att gå ur facket, även om jag inte har några sådana planer. Jag tycker facket är bra, jag vill inte gå ur på grund av granskningsarvodet. Men sånt här kan ju leda till att folk går ur, säger Tommy Philipsson. ●

FÅR MAN GÖRA EXTRA AVDRAG?

Fråga: Jag har hört att man kan göra extra avdrag på 45 kr/dag fast man har traktamente när man är borta och jobbar. Stämmer det?

A.T.

Svar: Nej, något sådant schablonavdrag finns inte. Utlägg för mat och andra småutgifter ska täckas av traktamentet. För att få göra avdrag för högre belopp än dagtraktamentet, 200 kronor, måste man bevisa att den totala utgiftsökningen för samtliga tjänstere-sor under beskattningsåret varit högre än vad man fått i traktamente.

VARFÖR SKATTAR MAN FÖR TRAKTAMENTET?

Fråga: Varför betalar man skatt på traktamentet på helgerna? Man har ju ändå utgifter under helgen – hyra av lägenhet, hyra av husvagnsplats, fika och mat längs vägen etc. Tommy

Svar: Det ska man inte behöva göra. Enligt skatteverket får man göra avdrag för den faktiska utgift man har – även under helgen – för till exempel husvagnen eller lägenheten.

Om man inte kan specificera den faktiska kostnaden gäller schablonavdraget 100 kronor även under helgen.

Men man måste på reseräkningen intyga att man har haft kostnader för till exempel husvagnen som står uppställd på bygget, trots att man reser hem under helgerna.

Däremot får man inte avdrag för mat och andra småutgifter under helgen, eftersom man befinner sig i hemmet och därför inte anses ha någon avdragsgill ökning av levnadskostnaderna. I det här fallet betraktas restiden som att man befinner sig hemma.

HÄR ÄR SVAR PÅ TOMMYS FRÅGOR:

Fråga: Varför får den ena maken vänta på sin skatteåterbäring till augusti om den andre maken deklarerar på traditionellt sätt?

Svar: Nu har skatteverket ändrat reglerna. Från och med årets deklaration får hans fru tillbaka sina skattepengar till midsommar, även om han deklarerar på vanlig pappersblankett. Men det gäller inte alla. Om makarna bor i villa och betalar fastighetsskatt, eller deklarerar förmögenhet, måste bådas deklara-tioner granskas på vanligt sätt. Då dröjer skatteåterbäringen till augusti.

Fråga: Varför får inte alla deklareranter säkerhetskoder så att de själva enkelt kan godkänna sin deklaration?

Svar: Det kan ha flera orsaker. Om man till exempel sålt fastighet eller bostadsrätt, eller någon orsak som skatteverket får kännedom om, så får man inte säkerhetskoder, eftersom man måste deklarerar försäljningen på separat blankett.

Fråga: Varför är inte granskningsarvodet förtryckt på deklara-tionsblanketten, på samma sätt som a-kassa och fack-föreningsavgift?

Svar: Skatteverket skiljer på avdrag och underlag för skattere-duk-tion. En skattereduktion är lika för alla, medan ett avdrag har olika värde beroende på vilken inkomst man har.

ALLT DU BEHÖVER VETA NÄR DU DEKLARERAR - RIV UR C

KONTROLLERA UPPGIFTERNA

Kontrollera de förtryckta uppgifterna så att de stämmer med dina egna kontrolluppgifter, exempelvis lönespecifikationer. Spara dessa i minst två år. Då är deklARATIONEN godkänd och du vet om du har fått tillbaka pengar eller ska betala kvars-katt.

Om du arbetar i en mindre firma, är det extra viktigt att ha koll på lönespecifikationerna. Om företaget gått i konkurs och inte betalt skatt kan skatteverket misstänka att du har arbetat svart. Det är också viktigt att ha koll på semesterersättningen.

Av de cirka 78 miljoner kontrolluppgifter som skatteverket skickar ut varje år blir 5 000-10 000 fel.

RESOR TILL OCH FRÅN JOBBET

Du kan dra av utgifterna för dina arbetsresor, det vill säga resor mellan bostad och arbetsplats. Du får endast avdrag för den del som överstiger 7 000 kronor. Om du åker med allmänna transportmedel är kravet att arbetsplatsen ska vara minst två kilometer från bostaden. Tänk på att det finns möjlighet att dra av resor till och från jobbet, även om man får traktamente.

Exempel: om du arbetar i centrala Stockholm och bor i en förort, så får du göra avdrag för resorna. Men villkoret är att du inte får någon reseersättning från arbetsgivaren. Tänk på att spara alla uppgifter om dina avdrag för resorna om skatteverket begär att du styrker dina avdrag.

BILAVDRAG

För att få bilavdrag är kravet att avståndet mellan bostad och arbetsplats ska vara minst fem kilometer och att du tjänar minst två timmar per arbetsdag på att använda bil i stället för allmänna transportmedel.

Du får också göra bilavdrag om du uppfyller följande krav:

- Om du behöver bilen i jobbet oavsett hur långt det är till arbetsplatsen. Avdraget får göras med vissa begränsningar beroende på hur många dagar per år som du verkligen använder den i tjänsten.
- Om allmänna kommunika-

tionsmedel saknas och avståndet till jobbet är minst två kilometer.

DUBBEL BOSÄTTNING

Du kan få avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbelt boende om du tagit arbete på annan ort och din familj inte har möjlighet att genast flytta till den ort där du arbetar.

Övernattning måste ske på arbetsorten. Avståndet mellan bostads- och arbetsort måste vara längre än 50 kilometer. Giftna och sammanboende par kan få avdrag i högst tre år och ensamstående i högst ett år.

Dubbel bosättning är ett avdrag som det ofta blir diskussion om i boden. En del byggnadsarbetare försöker att dra av, trots att de har traktamente. Det får man inte och granskas deklARATIONEN kan det bli skattetillägg.

FÖRDYRADE LEVNADSKOSTNADER

Vanligtvis så täcker traktamentet mat- och boendekostnaden. För inkomståret 2005 är beloppet för kost och småutgifter 200 kronor för en hel dag och 100 kronor för en halv dag. För logi är beloppet 100 kr. Men den som har höga boende- eller matkostnader som överstiger traktamentet kan hävda att man har fördyrade levnadskostnader.

Det gäller förstås att kunna visa kvitton. Beviskraven är också höga (se under punkten Traktamenten över schablonbelopp).

HUSVAGN

Traktamentet, 100 kr, ska täcka in de kostnader du har haft för husvagnen, som värdeminskning, underhåll, eller hyra av plats.

Om dina verkliga utgifter för husvagnen överstiger traktamentet kan du få avdrag med ett högre belopp. Observera att vid beräkning av värdeminskningens avdrag ska hänsyn tas till privat användning av husvagnen. Även när det gäller avdrag utöver traktamente för husvagn är beviskraven höga (se också punkten Traktamenten över schablonbelopp).

RESOR HEM

Om du arbetat och övernattat på

annan ort än bostadsorten får du göra avdrag för resor hem en gång i veckan. Avståndet till hemmet måste vara mer än 50 km.

Avdraget ska normalt beräknas efter utgiften för det billigaste färd-sättet.

En nyhet är att man får göra avdrag för utgifter för tåg och flyg även om det inte är det billigaste färd-sättet. För flygresor krävs dock att du valt det billigaste flygalternativet på den aktuella sträckan vid denna tidpunkt.

Om det inte finns godtagbara allmänna kommunikationer på den aktuella sträckan och du gjort hemresorna med bil får du göra avdrag med 17 kronor per mil

OBS! Stå på dig! Om man räknar noggrant på siffrorna, så blir det kanske inte dyrare att ta bilen. Och dessutom sparar man in tid.

YRKESKLÄDER & VERKTYG

Du får dra av för skyddskläder och skyddsutrustning.

Kravet är att kläderna och utrustningen måste ha varit nödvändiga i ditt arbete och att arbetsgivaren inte stått för kostnaden.

Till skyddskläder räknas kläder som har särskilda skyddsegenskaper mot frätande ämnen, mekaniska skador eller mot väta, värme och kyla som i huvudsak har andra orsaker än klimatet. Till skyddsutrustning räknas hjälm, hörselskydd, skyddsglasögon och skor med stålhätta.

Du får också dra av för verktyg om dessa varit nödvändiga i jobbet. Du får göra avdrag för hela anskaffningskostnaden om kostnaden inte överstiger 5 000 kronor, eller om verktyget har en beräknad användningstid på högst tre år. I annat fall får du göra årliga avdrag för värdeminskning. Skriv kortfattat hur du har tänkt och redovisa med siffror under övriga upplysningar. Spara kvitton och krångla inte till det.

MÄTNINGS-, GRANSKNING- OCH VVS-AVGIFT

Glöm inte att dra av för avgiften för mätning, granskning och vvs. Arbetsgivaren ska ange på kontrolluppgiften hur mycket som du har betalt i gransknings-,

mättnings- och vvs-grundavdrag. Samma uppgift ska finnas på den specifikation som du får från skatteverket.

Kontrollera med din avdelning i Byggnads om du är tveksam till siffran på kontrolluppgiften.

Mättningsavdraget ska finnas med under övriga utgifter.

MOBILTELEFON

De flesta använde inte sin privata mobiltelefon i jobbet, men det finns de byggnadsarbetare som gör det. Kravet är förstås att arbetsgivaren inte står för kostnaden.

Följande gäller: för mobiltelefonen gäller att samtal i tjänsten får dras av, men inte kostnaden för att köpa mobiltelefonen eller att öppna abonnemanget.

Det kan vara svårt att dra av för mobiltelefonen i jobbet. Du måste kunna styrka med specificerade telefonräkningar.

FACKFÖRENINGSAVGIFT & A-KASSA

Du får automatiskt skattereduktion för både avgiften till a-kassan och fackföreningsavgiften. Du behöver därför inte själv göra något avdrag. Skattereduktionen framgår av din preliminära skatteuträkning som du fått tillsammans med deklARATIONEN.

BIL I TJÄNSTEN

För byggnadsarbetare är det normalt bostaden som är tjänsteställe. Därmed är resor till och från bostaden tjänsteresor.

Om arbetsgivaren har betalat ut milersättningen upp till schablonbeloppen anges det med ett kryss på kontrolluppgiften.

Utgifter för tjänsteresor med egen bil ska dras av med 17 kronor per mil. Detsamma gäller om du är berättigad till avdrag för resa mellan bostad och arbetsplats.

GLÖM INTE

● DeklARATIONEN ska vara inlämnad senast 2 maj.

● Du kan själv räkna ut din skatt på Internet. Gå in på www.skatteverket.se och fyll i uppgifterna i datorn.

...CH SPARA

Den som använt tjänstebil för tjänsteresor och arbetsresor, och som betalat drivmedel själv, får göra avdrag med 6 kr per mil för diesel och med 9 kr per mil för annat drivmedel.

RESOR VIA VERKSTADEN

Plåtslagare och vissa andra yrkesgrupper i byggbranschen åker till arbetet via ett förråd eller en verkstad. För dig som gör så brukar förrådet eller verkstaden räknas som tjänsteställe.

Du får dra av resor mellan bostaden och tjänstestället enligt reglerna för resor till och från arbetet.

Resan från tjänstestället till arbetsplatsen blir tjänsteresa och dras av under tjänsteresor.

ARBETE UTOMLANDS

De flesta svenska byggnadsarbetare, som arbetar utomlands, åker till Norge eller Danmark för att arbeta.

Enligt huvudregeln i det nordiska skatteavtalet beskattas du i arbetslandet, även om du bor i Sverige.

ARBETE UTOMLANDS ENLIGT NORDISKA SKATTEAVTALET

Inkomst av tjänst i Norden beskattas normalt i arbetslandet oberoende om man arbetar i mindre än sex månader. Enligt nordiska skatteavtalet beskattar Sverige inte inkomst av tjänst om man är skattemässigt bosatt i Sverige och utför arbete i andra nordiska länder.

Arbetet ska då beskattas i arbetslandet. Den som arbetar i utlandet bör anmäla sig på skattemyndighet i arbetslandet för att betala sin skatt.

UNDANTAGSREGLER

Undantaget från ovan angivna bestämmelser är 183-dagarsregeln. Enligt denna regel beskattas inkomst av tjänst i Sverige

- om man arbetat åt ett svenskt företag i ett annat nordiskt land
- om arbetsperioden inte överstiger 183 dagar
- ersättningen betalas av den svenska arbetsgivaren som inte har hemvist eller fast driftsställe i arbetsstaten

- om det inte är fråga om uthyrning av arbetskraft

Mer information finns på:

- www.skatteverket.se, där du kan ladda ner följande broschyrer
- Skatteregler i Norden. För dig som bor i Sverige och arbetar i ett annat nordiskt land RSV 377.
- Skattskyldighet i Sverige vid arbete utomlands. Sexmånaders- och ettårsregeln, RSV 339. Du kan också beställa broschyrerna på skattekontoren runt om i landet eller ringa servicetelefonen 020/567 000.

SEMESTERERSÄTTNING VID UTLANDSJOB

Om du kommit hem från utlandsarbete som varat mer än sex månader och ska ha semesterersättning i Sverige, grundad på utlandsarbetet, ska ersättningen vara beskattad i arbetslandet. Du ska inte betala skatt i Sverige för ersättningen.

Semesterersättning som intjänats i Sverige, men betalas ut under utlandstjänstgöring, beskattas i Sverige.

DEKLARERA I NORGE OCH DANMARK

NORGE

Förenklad självdeklaration, förenklad selvangivelse, för inkomståret 2005 ska in till det lokala skattekontoret i Norge senast 30 april. Förtryckta kontrolluppgifter från arbetsgivare, ska komma till den adress, du är skriven på.

Mer information finns hos

- Sentralskattekontoret för utlandssaker (utlandsärenden) i Oslo 00 47 51 96 96 00. Gå in på www.skatteetaten.no.
- Kontakta också grensetjansten: www.gtm.nu eller ring 0571/239 03 eller 00 47 628 32 100

DANMARK

Om du pendlar mellan en bostad i Sverige och en arbetsplats i Danmark, är du normalt begränsat skattskyldig. Se undantagsregler! Du får hem din självdeklaration "Selvangivelse for begraenset skattepliktige" i april och självdeklarationen ska

vara inne på skatteförvaltningen senast den 1 juli.

Om du bor i Danmark är du normalt fullt skattskyldig. Din deklaration ska vara skatteförvaltningen till handa senast 1 maj.

Mer information finns på:

- www.skat.dk/ (motsvarande svenska skatteverket).
- Du kan också ringa direkt 00 45 7222 1818 till danska skatteverket.
- Eller gå in på www.oresunddirekt.com. Tel. 040/17 64 00.

TRAKTAMENTEN

Det skattefria traktamentet ska täcka ersättning för ökade utgifter för måltider, småutgifter (dagtraktamente) och för tjänsteresa med övernattning.

2005 är schablonbeloppet 200 kronor för en hel dag. För en halv dag är det 100 kronor (så kallat natttraktamente). Schablonbeloppet sänks efter tre månader på samma ort till 140 kronor per dag och efter två år till 100 kronor per dag.

Arbetsgivaren har kryssmarkerat traktamentet upp till schablonbeloppet på din kontrolluppgift. **OBS! Du ska inte ta upp traktamentsersättningen som intäkt och inte heller göra något avdrag i deklarationen.**

TRAKTAMENTEN ÖVER SCHABLONBELOPP

Om du haft kostnader som överstiger schablonbeloppen kan du göra avdrag.

Då måste du redovisa alla traktamenten, också de kryssmarkerade, som inkomst och göra avdrag som styrks med kvitton. Det krävs bra bevis för att avdrag utöver schablon ska godkännas. Du måste, förutom att precisera och visa kvitton på kostnaderna, visa att den sammanlagda kostnadsökningen under året varit större än summan av schablonavdragen.

"Endagstraktamente" räknas som lön. Något avdrag för ökade levnadskostnader medges ej. Alla ersättningar som överstiger schablonbeloppen är lön. Det innebär att de läggs på din inkomst. Du behöver normalt inte redovisa detta själv.

OM DU INTE FÅTT TRAKTAMENTE

Om du varit på tjänsteresa utanför den vanliga verksamhetsorten, men inte fått traktamente, är det samma schablonbelopp som gäller som för traktamente (se ovan).

För högre kostnader än schablonerna gäller samma hårda beviskrav som beskrivs under "Traktamenten över schablonbelopp".

OBS! Om du fått traktamente får du inte göra avdrag. ●

6 VIKTIGA TIPS

1 Kontrollera uppgifter. Felaktiga uppgifter kan förekomma.

2 Använd ditt sunda förnuft.

Det som dras av ska vara rimligt och hänföras till tjänsten.

3 Var tydlig. Skriv upp allt du gör och redovisa siffror.

4 Deklarera i tid. Deklarationen ska vara inlämnad senast den 2 maj. Förseningsavgiften är 1 000 kronor om inte deklarationen är inne detta datum. Förseningsavgift kan uppgå till 3 000 kronor totalt.

5 Ompröva/överklaga. Om du tycker att skattemyndighetens beslut är felaktigt, så kan du ompröva beslutet hos skatteverket. Om du inte är nöjd med beslutet kan du överklaga beslutet till länsrätten. Tiden för överklagande är densamma som för omprövning, det vill säga fem år efter taxeringsåret.

6 Om du behöver personlig service, ring skatteupplysningen tel. 0771/567 567.

Mohammed Al Amoudi ligger på plats 77 bland världens miljardärer och är därmed rikaste byggbolagsägaren.

Han är rikaste byggaren

Peab-ägaren klättrar på miljardärlistan

Det gick bra för Peab-ägaren Mohammed Al Amoudi under 2005. Han avancerade från plats 243 till plats 77 på Forbes lista över världens rikaste. Skanska rasar däremot på världsrankingen över globala byggjättar.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST OCH SEBASTIAN LEBORG FOTO SCANPIX MM

Tidskriften Forbes gör listor på det mesta (www.forbes.com).

Nu har deras lista över världens dollarmiljardärer uppdaterats med framgångar och bakslag under 2005.

Byggande lönar sig inte lika bra som mjukvaror till datorer. I listans topp är Microsofts ägare Bill Gates stadigt förankrad med en samlad förmögenhet på 383,5 miljarder kronor. Det är 50 miljarder mer än han var värd 2004. Gates skulle nu kunna betala

pensioner åt Sveriges alla pensionärer i två år och ändå ha kvar till en hyfsad pension åt sig själv.

Gates har sällskap av en svensk på topp tio, Ingvar Kamprad, som Forbes värderar till 215 miljarder kronor. Det betyder att Ikea-bossen själv skulle kunna betala Sveriges avgift till EU i nästan tio år.

För världens byggmiljardärer, som Byggnadsarbetaren presenterade i en serie korta porträtt under 2005, var året lite blandat.

Peab-ägaren Mohammed Al Amoudi är den byggmiljardär som hamnat högst på listan. Han har klättrat från plats 243, med 17 miljarder i tillgångar, till plats 77, med 53 miljarder. Hela värdeökningen kommer inte från Peab. Han började bygga sitt imperium med hjälp av lönsamma berggruskontrakt, som han tog över från en av NCC:s föräldrar, ABV. Numera äger han mycket i oljebranschen och just tillgångar i olja var värdefulla 2005. Det är kriget i Irak och sinande oljetill-

gångar som gör oljebranschen så lönsam.

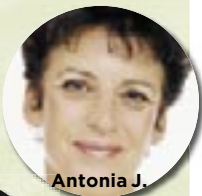
Spanske Rafael del Pino, 79 år, hamnar på 84:e plats med byggbolaget Ferrovial, som han bildade 1952. Nästa person på "bygglistan" är Shari Arison, 47 år, Israels rikaste medborgare och som äger Bank Hapoalim, I hennes företagsimperium ingår även spel och byggföretag. Högt upp återfinns även Pallonji Mistri, 81 år, Indien, ordförande för Shapoorji Pallonji group som har startat 2 firmor – Forbes Techno-

2005 ÅRS BYGGMILJARDÄRER:

77: Mohammed Al Amoudi, Saudi Arabien, Preem, Peab m.fl, 53 miljarder
84: Rafael del Pino, Spanien, Ferrovial, 50
94: Shari Arison, Israel, spel, kryssningar och byggande, 47
104: Donald Bren, USA, stadsbyggare, 44
129: Onsi Sawiris & familj, Egypten, Orascom (byggkonglomerat), 37
140: Thomas Schmidheiny, Schweiz, cement, 34
158: Antonia Johnson, Sverige, NCC m m, 31
185: Pallonji Mistry, Indien, bygg o data, 28
200: Esther Koplowitz, Spanien, Fomento, 26
214: Martin Bouygues, Frankrike, Bouygues, 25
292: Reiley Bechtel, USA, Bechtel Group, 19

Donald B.

Antonia J.

Esther K.

Källa:
Tidskriften
Forbes,
lista World
Billionaires.

VÄRLDENS BYGGJÄTTAR:

- 1: Vinci, Frankrike (1)
- 2: Bouygues, Frankrike (2)
- 3: Hochtief AG, Tyskland (9)
- 4: Grupo ACS, Spanien (8)
- 5: Bechtel, USA (5)
- 6: Skanska, Sverige (3)
- 7: Taisei Corp, Japan, (7)
- 8: Kajima Corp, Japan (6)
- 9: Shimizu Corp, Japan (4)
- 10: Obayashi Corp, Japan (10)

Källa McGraw
Hills lista över
Top global
contractors

DE ÄR RIKAST I VÄRLDEN:

- 1: William Gates III, USA, Microsoft, 383,5 miljarder
- 2: Warren Buffet, USA, investerare, 322
- 3: Carlos Slim Helú, Mexico, telekom, 230
- 4: Ingvar Kamprad, Sverige, Ikea, 215 (rikaste svensk)
- 5: Lakshmi Mittal, Indien, stål, 180

SVENSKA RIKINGAR:

- 32: Stefan Persson, H&M, 94 miljarder
- 55: Birgit Rausing, Tetrapak, 66
- 56: Hans Rausing, Tetrapak, 65

annons Ejendal

sys och Forbes Bradma Business Automation och Onsi Sawiris, 76 år, Egypten, ledare för det egyptiska ledande byggföretaget Orascom. Han är norra Afrikas cementkung.

Ägarna bakom byggjättar som franska Bouygues och amerikanska Bechtel har halkat bakåt på listan mest beroende på att deras familjeförmögenheter tidigare redovisades i klump. Nu har man delat på familjemedlemmarna och då har klanhövdingarna Martin Bouygues och Riley Bechtel fått lite mindre för sig själva.

Antonia Johnson, styrelseledamot i NCC, är ett annat exempel på personer som rasat på listan. Värdet på hennes tillgångar var 40 miljarder 2004. Det placerade henne på 80:e plats på Forbes lista.

Ett år senare har hennes tillgångar minskat i värde, till 31 miljarder. Det gör att hon rasat till plats 158.

Syskonen Liebherr, kranfabrikörer från Schweiz, åkte ut från listan tillsammans med Michael Hilti, som säljer bultpistoler från Lichtenstein. Det betyder inte att de blivit fattiga, bara att deras rikedom inte vuxit alls eller i alla fall inte ökat lika snabbt som den gjort för andra.

Om Forbes lista mest är underhållning så säger McGraw Hills lista över världens byggjättar mer om verkliga framgångar och bakslag. Deras lista över globala byggföretag visar att Skanska rasar i världsrankingen. Från tredje plats 2004 till sjätte plats 2005.

På väg upp är i stället tyska Hochtief och spanska Grupo ACS. ●

”Jag är rädd om mitt kollekti

Manifestation/

Snickarlärlingen Monica Lindström vill värna om kollektivavtalet. Därför samlades hon och cirka 2500 medlemmar ur olika fackförbund på Sergels torg i Stockholm för att manifestera sitt stöd.

K-G Westlund från LO-distriktet började med att tala om kollektivavtalets centrala grundidé, det ”löfte” som medlemmarna gett varandra i en fackförening.

– I Sverige gäller detta löfte och det omfattar oss alla: ”vi lovar och försäkrar, att aldrig någonsin, under några omständigheter sälja vårt arbete på sämre villkor eller lägre lön än det vi nu lovat varandra”, refererade han.

Erland Olausson, LO:s avtalssekreterare, pekade i sitt tal på att kollektivavtalet är hotat, bland annat genom den kampanj som Svenskt Näringsliv driver, som är till för att inskränka strejkrätten.

Han menade vidare att det egentliga syftet med flera olika förslag från de borgerliga partierna, är att undergräva fackens styrka.

– Kollektivavtal på 30 kronor per timme är också ett kollektivavtal. För att vi ska få kollektivavtal som är rimliga, krävs det starka fackföreningar, sade han.

Manifestationen hade arrangerats av sex fackförbund gemensamt: Byggnads, Seko, Fastighets, Skogs- och Trä, Elektrikerna och Målarna.

En av de byggnadsarbetare, som åkt in till Sergels torg tillsammans med sina arbetskamrater, var Monica Lindström, snickarlärning på NCC.

– Jag är rädd om mitt kollektivavtal. Det står så bra saker i det. Arbetstider, löner, semester, vilka rättigheter jag har, säger Monica Lindström. När hon gick

Snickarlärlingen Monica Lindström fick inte ut lönen på sin förra arbetsplats. Nu ville hon ge sitt stöd för kollektivavtalet genom att delta i manifestationen på Sergels torg i Stockholm.

med i Byggnads visste hon inte så mycket om facket, hon blev uppmärksam av sin far att gå med.

– Det är jag glad för i dag. Jag fick inte ut min lön på mitt förra företag och fick hjälp med det, säger hon.

En annan byggnadsarbetare

som deltog i manifestationen var Ragnar Karlsson, lagbas för träarbetarna på ett NCC-bygge i Stockholm.

– Ingen hade lagt märke till mig om jag hade stått här på torget ensam. Det är det, det handlar om. Att vi tillsammans går ihop och förhandlar med arbets-

givaren. Då blir vi starkare. Det är samma sak på arbetsplatsen.

När jag har 15-20 gubbar bakom mig i förhandlingarna som vill samma sak, då får vi mer, det handlar om makt, säger Ragnar Karlsson.

Hela Ragnar Karlssons arbetslag var närvarande på Sergels

vavtal”

Snickare fick allergi av exotiskt träslag

MATS FOGEMAN

Allergi/

Två träarbetare i Åre har drabbats av allergiska reaktioner då de sågade i palisanderträ.
– Det behövs information om risker med exotiska träslag, säger arbetsmiljöinspektör Ingemar Norlén.

Sista lördagen i mars fick snickaren Patrik Jonsson utslag på armarna, halsen och i ansiktet.

– Det var som svullnader och massor av små röda prickar, berättar han.

Först trodde han att det var något han fått i sig som var orsaken. Men när arbetskamraten Anders Mårtensson fick en likadan reaktion tog de kontakt med läkare.

Förklaringen var att de någon vecka tidigare hade sågat panel till en biograflokal i Åre.

Träarbetarna fick allergiska reaktioner av palisanderträ.

Panelen var av palisander, ett jakarandaliknande träslag som innehåller allergiframkallande ämnen.

Ingemar Norlén, arbetsmiljöinspektör i Östersund, hjälpte

till att skaffa fram information som förklarade Patriks och Anders reaktioner. Han oroas nu över att det blir allt vanligare med exotiska träslag på byggarbetsplatserna.

– Det finns kända risker med flera träslag. Men informationen finns inte hos dem som ska bearbeta materialet, säger han.

– Det är viktigt att man nu gör en sammanställning över egenskaperna hos olika exotiska träslag.

Företaget som bygger om biografen i Åre har nu anlitat en saneringsfirma för att slutföra arbetet med palisanderpanelen.

För Patrik Jonsson och Anders Mårtensson väntar nu flera läkararkontroller för att utreda hur svårt de skadats av sin kontakt med den farliga palisandern.

INGEMAR DAHLKVIST

Strid om ackord i Hallandsåsen

Betonggjutning/

Nio byggnadsarbetare kan sägas upp på Hallandsåsen. Enligt Skanska Vinci är orsaken arbetsbrist. Samtidigt har tunnelbrytningen stoppats, eftersom ett transportband rasat.

Byggnads i Helsingborg hävdar att en ackordsstrid ligger bakom uppsägningsplanerna. De aktuella byggnadsarbetarna jobbar med betonggjutning i tunneln.

– Killarna på Hallandsåsen efterfrågade hjälp med en ackordsförhandling som kört fast.

Jag försökte boka en tid med platsledningen därute och de skulle återkomma, säger Bengt Sävström, ordförande för Byggnads avdelning i Helsingborg.

När Skanska Vinci senare hörde av sig ville de inte förhandla om något ackord, utan om uppsägning av samtliga som arbetar med gjutningarna.

– Det stämmer att vi har kallat till en förhandling som beror på arbetsbrist. Orsaken är att vi flyttat fram en del av jobben tills vidare, säger Pernilla Gustafson, informationsansvarig på Skan-

ska Vinci.

Enligt Bengt Sävström har de aktuella betongarbetena flyttats fram till hösten 2007.

Han tror att den verkliga orsaken är att arbetsgivaren vill byta till en entreprenör där det inte blir aktuellt med en ackordsuppgörelse. När det gäller transportbandet kommer det att ta minst tre veckor att reparera. Transportbandet är totalt nästan tre kilometer långt.

Två kilometer av bandet går inne i tunneln och ungefär hälften av den sträckan har rasat.

CENNETH NIKLASSON

torg. Manifestationer hölls, förutom på Sergels torg, på ett 25-tal platser runt om i landet.

NINA CHRISTENSEN

NÄTFRÅGAN Vi frågade: Lider byggnadsarbetare av bögskräck? **JA 64 % NEJ 36 %**

I KORTHET

Två skadades när stege lossnade

Falloylcka/ Två kylmontörer skadades då en väggfast stege släppte från sina fästen. Montörerna var på väg upp för stegen till ett tak då stegen lossnade. Olyckan inträffade i slutet av mars på ett industriområde i Luleå.

Tre kylmontörer, som skulle förbereda en installation på ett tak, använde en väggfast stege som tillträde till taket. När en av de tre hunnit upp på taket lossnade stegens infästning och stegen föll utåt.

vå av montörerna var då kvar på stegen, den ene nästan sju meter över marken. Båda kylmontörerna skadades i fallet, en av dem allvarligt, enligt arbetsmiljöinspektionen i Luleå.

Nytt byggavtal efter strejk i Norge

Konflikt/ Den norska byggbranschen fick ett nytt avtal. Där finns regler som gör att facket kan agera mot lönedumpning. 3,3 procent blev kostnaden.

Avtalet innebär bland annat en krona per timme i generellt tillägg till alla och en höjning av den lägsta tillåtna lönen till 132,25 kronor per timme, en höjning med 6,25 kronor. Avtalet kom till efter medling, sedan 16 000 norska byggnadsarbetare strejkat i 48 timmar.

Fellesförbundet, som bland annat organiserar byggnadsarbetare, fick inte igenom alla sina krav för att förhindra lönekonkurrens från uthyrningsfirmor. Men man fick ökade möjligheter att påverka företagens planer på att hyra in arbetskraft. Och facket får också möjlighet att kontrollera löne- och arbetsvillkor i de företag som arbetsgivarna anlitar som underentreprenörer.

● I förra numret blev det fel lön på "Topplistan" för företaget Arne Jörgensens rör. De anställda där tjänar 176 kronor i timmen. Det innebär att de hamnade på femte plats på topplistan.

Byggnads kräver miljon i skadestånd

Gästarbetare/ Byggnads stämmer NCC till arbetsdomstolen (AD) för brott mot kollektivavtalet. Förbundet anser att polska byggnadsarbetare diskriminerades på ett bygge i Jönköping.

Gästarbetarna tjänade cirka 109 kronor per timme och de svenska mellan 155 och 159 kronor. Byggnads yrkar att NCC ska betala en miljon kronor i skadestånd.

NCC uppförde ett värmekraftverk med både svensk och polsk arbetskraft på samma bygge.

De polska arbetarna hade lika stor "inarbetning", (de jobbade lika snabbt) som de svenska, och

därför borde de ha fått lika mycket i lön som svenskarna, menar Byggnads.

- De kallade upp ett antal gästarbetare som fick skriva på ackordsöverenskommelsen. De skrev på utan att få veta vad det egentligen handlade om. Vi har pratat med polackerna, säger Willy Hulthén på Byggnads.

Fackförbundet anser att NCC i praktiken bara betalade grundlön enligt avtalet och att polackerna inte fick ett riktigt ackord.

Överenskommelsen var konstruerad så, att det inte gick att tjäna mer än den fasta delen på cirka 109 kronor i timmen, menar Byggnads.

Kärnfrågan i stämningen till arbetsdomstolen är om NCC egentligen hade kommit överens med polackerna om ackord eller ej.

Enligt kollektivavtalet ska löneformen ackord tillämpas när det finns förutsättningar för det.

NCC var, enligt Byggnads, överens med facket om att de etapper det handlar om, var typiska ackordsarbetsplatser.

Löneskillnaden mellan de polska och svenska arbetarna på antalet arbetade timmar motsvarar 4,5 miljoner kronor, enligt Byggnads beräkningar.

NINA CHRISTENSEN

Brister i arbetsmiljön på Perssons bygge

Inspektion/ Det finns flera brister i arbetsmiljön vid byggandet av statsminister Göran Perssons och Anitra Steens gård i Flen. Bland annat saknas det en arbetsmiljöplan. Något som byggherren har ansvar för.

När arbetsmiljöverkets distrikt i Linköping gjorde en inspektion av byggarbetsplatsen visade det sig att det saknades en arbetsmiljöplan för det riskfyllda arbete som utförs på arbetsplatsen. Det gäller främst arbete på hög höjd.

Byggherrarna Göran Persson och Anitra Steen har nu fått tid på sig fram till den 13 april att upprätta en arbetsmiljöplan för de riskfyllda arbeten som återstår på arbetsplatsen.

Arbetsmiljöverket konstaterade också att byggherrarna inte lämnat in någon så kallad förhandsanmälan till arbetsmiljöverket, trots att byggtiden var beräknad till 750 dagar.

När det gäller samordnings-

Vid en inspektion på Göran Perssons och Anitra Steens husbygge i Flen visade det sig att det fanns flera brister i arbetsmiljön.

ansvaret så var det muntligt överlämnat till byggentreprenören - Perssons Bygg i Vingåker - men det saknades anslag på arbetsplatsen om vem som var samordningsansvarig.

Arbetsmiljöinspektionen ser dock inget skäl till att ställa några krav på förhandsanmälan

eller anslag om vem som är samordningsansvarig då arbetet är så långt framskridet. Det fanns även brister på byggställningarna.

Bland annat ger inspektionen kritik för bristfälliga skyddsräcken och tillträdesleder.

CENNETH NIKLASSON

Stort väderskydd rasade på bygge

Snickare föll elva meter

Bygglycka/
En 25-årig snickare på ett Peab-bygge i Karlstad föll elva meter rakt ner i en ventilationstrumma och skadades svårt.

Olyckan inträffade i mitten av mars. Mannen fördes med ambulanshelikopter till Akademiska sjukhuset för specialistvård och stannade i cirka två veckor. Han fick en skallfraktur och kompressionsskador. Enligt läkarna klarade 25-åringen skadorna över förväntan – tack vare att han var så vältränad. Det är dock fortfarande oklart, om mannen får bestående men.

Snickaren arbetade på ett Peab-bygge i centrala Karlstad när olyckan inträffade. Han höll på med att lägga golvsivor. Det sista han skulle göra var att lägga skydd över tre ventilationsschakt. Plötsligt ramlade mannen över kanten, och föll först åtta meter ner till botten av schaktet. Sedan

föll han ytterligare tre meter ner till betongbjälklaget.

– Byggnadsarbetarna arbetade med prefab-bjälklag i betong. De hade som rutin att gjuta hållare för skyddsräcken. Här var det en avvikelse från detta, eftersom de var på fläktrumsnivå, där det inte fanns betongbjälklag, säger Tord Persson, handläggare på arbetsmiljöverket, som besökte arbetsplatsen.

Peab gör en intern utredning av olyckan och arbetsmiljöinspektion och polis utreder också händelsen.

Det finns inga vittnen till händelsen. Den arbetskamrat som befann sig närmast 25-åringen, stod med ryggen mot honom och såg inte vad som hände.

NINA CHRISTENSEN

ARBETSMILJÖVERKET

Ett flertal fel begicks när ett väderskydd rasade på en byggarbetsplats i Stockholm. Inga människor skadades.

Arbetsmiljö/
Ett 250 kvadratmeter stort väderskydd rasade tre våningar ner på en byggarbetsplats i Stockholm. Ett flertal fel har begåtts enligt arbetsmiljöverket.

Väderskyddet rasade söndagen den 19 mars på en arbetsplats vid Brännkyrka gymnasium i Stockholm.

Skyddet lyftes upp av vinden och vek sig efter fasaden.

Ställningen såg ut som ett plockepinn. Enligt arbetsmiljöverkets inspektör Tommy Lundin hade raset kunnat få mycket allvarliga konsekvenser om ar-

betet hade varit i gång. Tommy Lundin anser att ett antal fel begåtts. Ett är att det inte fanns några hållfasthetsberäkningar att visa upp.

Det är också en projekteringsmiss av beställaren att man inte beräknat hur väderskyddet skulle byggas för att klara olika vindstyrkor. Det blåste rejält på platsen, men det var inte fråga om några extrema väderförhållanden.

På arbetsplatsen är Sisab beställare, Andersson Company Byggnads AB är entreprenör och samordningsansvariga och Certos AB ställningsbyggare.

MARGITE FRANSSON

Hyrex

TL konsult

Da capo

Byggnads förlorade tvist om ackord

AD-dom/ Ackordsöverenskommelsen reglerar bara priset för arbetet, inte vem som ska utföra det. Det slår arbetsdomstolen (AD) fast i en ny dom.

Arbetsgivare bryter alltså inte mot kollektivavtalet när de "säljer ut" överenskomna ackordsjobb till underentreprenörer, menar en majoritet av AD:s ledamöter.

Tvisten uppstod på Wäst-Bygg AB för några år sedan. Bolaget gjorde en ny- och tillbyggnad av en ishall i Borås.

Arbetet bedrevs framför allt med egen personal, men till viss del även av underentreprenörer.

Företaget hade utan att diskutera med Byggnads anlitat underentreprenörer på det arbete som man redan hade en ack-

ordsuppgörelse om. Byggnads ansåg att bolaget brutit mot ackordsöverenskommelsen, och mot byggnadsavtalet.

Enligt förbundet bröt också arbetsgivaren mot reglerna om rätt till information.

Bolaget borde ha informerat om att det aktuella arbetet skulle läggas ut på entreprenörer, eller i ackordsunderlaget pekat ut vilka delar som inte skulle ingå i ackordet.

Men Byggnads fick alltså inte gehör för sina synpunkter i AD utan domstolen gick på arbetsgivarsidans linje.

Man hänvisade till tidigare domar som Byggnads förlorat. Båda domarna gällde brutna ackordsöverenskommelser.

NINA CHRISTENSEN

Hässle tekniska

I KORTHET

Byggarbetsgivare ser ljus framtid

Prognos/ Sveriges Byggindustrier (BI) ser ljus på byggutvecklingen i landet. I en prognos i dag spår de stigande bygginvesteringar under 2006 och 2007. Främst är det bostadsbyggandet som driver utvecklingen i byggbranschen, men BI spår att från och med 2007 kommer anläggningsbyggandet att ta över rollen som motor på byggmarknaden. När det gäller nyproduktionen av bostäder räknar BI med att ökningen i år hamnar på 13 procent, vilket innebär 33 500 bostäder. För 2007 ligger prognosen på 34 500 bostäder.

Fortsatt god byggkonjunktur

Prognos/ Konjunkturen fortsätter att vara stark för byggbranschen, med god tillväxt de närmaste månaderna. Det skriver Konjunkturinstitutet (KI) i sin månadsbarometer för mars. Enligt KI har ordergången stigit och anbudspriserna höjts under den senaste tiden. Och trenden fortsätter då man räknar med att byggandet och sysselsättningen kommer att öka under de närmaste månaderna. Uppgången har inneburit att bristen på arbetskraft blivit alltmer påtaglig och i dag har närmare 40 procent av byggbolagen problem med att rekrytera kompetent personal.

Tung plåt rasade över rivningsarbetare

Klämolycka/ Plåten, som väger flera ton, lossnade och klämde fast rivningsarbetarens ena fot. Olyckan inträffade i samband med upp-
röjningsarbete på den silo som rasade i Norrköping för några veckor sedan. Mannen höll på att svetsa loss ett stort plåtstycke när det plötsligt lossnade och föll över honom. Den tunga plåten klämde fast mannens ena fot.

- Han satt fast ganska länge, innan vi fick loss honom, säger Ronnie Dahlqvist, befäl vid Östgötapolisen, till tidningen Folkbladet. Mannen hade på sig skyddsskor med stålhatta. Trots det krossades delar av foten. Bland annat ett par av tårna.

Snickare föll tre meter från saxlift

Falloolycka/ En snickare skadades då han föll tre meter från en saxlift. Orsaken till olyckan var att liftens dörr ställts upp. Olyckan hände på ett bygge i Bjärred, där det pågick arbete inomhus på en skola. Snickaren höll på med arbeten tre meter upp på saxliftens. Liftens dörr var inåtgående, så att den skulle stänga sig själv. Men nu hade dörren ställts upp och var fastsatt i öppet läge. När byggnadsarbetaren gick bakåt i liften trillade han ur och föll mot ett betonggol. Han skadades och fördes till sjukhus.

Flexil Finans

Martin svensk mästare i plåt

KENNETH PETTERSON

**Yrkestävling/
Årets mästare i plåtslageri,
Martin Johansson, 18, kommer
från Bolandsskolan i Uppsala.**

Martin Johansson (bilden) från Uppsala, vann SM i plåtslageri som avgjordes i Linköping den 24 mars. I finalen gällde det att tillverka en ventilationshuv med vindslok (ett regnskydd) till skorsten.

Materialet var så kallad Hardcoat plåt från Plannja, en av tävlingsens sponsorer.

– Det var nervöst, speciellt mot slutet, berättar Martin som var sist klar med sitt segrande tävlingsbidrag.

För det fick han 5 000 kronor. Dessutom får hans skolklass 15 000 kronor.

– Jag tänkte bli snickare. Men efter rundgången där vi fick prova på olika yrken, tyckte jag att det var roligare med plåt, berättar Martin, som nu gör praktik hos Andréasons Plåtarbeten i Uppsala.

Tvåa blev Peter Jansson, Sandviken, och trea Simon Orest, Norrköping. Plåt-SM genomfördes i år för 20:e gången och är ett led i rekryteringen till plåtslageriyrket.

Arrangörer är Plåt och Vent Yrkesnämnd, där plåtbranschens parter Byggnads och Plåtslageriernas Riksförbund ingår. I uttagningsstävlingarna har 140 elever och lärlingar från 19 gymnasieskolor och företag i landet deltagit.

KENNETH PETTERSON

Hita chi

Nordea

Byggnads Umeå
söker
Funktionär

Arbetsuppgifterna är mätning och förhandlingsverksamhet inom TBM (trä, betong, mur) samt de mindre yrkesgrupperna.

Erfarenhet från ovanstående arbete är meriterande. Vidare förutsätter vi att du delar arbetsförhållandets värderingar, samt har intresse för facklig/politiska frågor.

Du ska kunna arbeta självständigt under ansvar samt kunna uttrycka dig väl i tal och skrift.

Vårt arbete baseras på datorstöd, varför datavana är en förutsättning. Sökande ska även vara beredd att arbeta med andra arbetsuppgifter som avdelningsstyrelsen beslutar om.

Provanställning kan komma att tillämpas. Tillgång till egen bil krävs i tjänsten. Lön efter avtal för funktionär. Tillträde enligt överenskommelse.

Skriftlig ansökan med meritförteckning eller andra referenser ska vara avdelningen till handa senast 28 april, 2006.

Märk kuveret Funktionär. Adress: Byggnads Umeå, Kungsgatan 89, 903 30 Umeå.

Upplysningar om tjänsten lämnas av kassör Gunnar Dahlberg eller ordförande Peter Hellgren på telefon 090-711030

Grabber

Hantv.utb

Specma

Utbildning krävs för andningsskydd

Arbetsmiljö/

Nu har en ny europeisk standard om andningsskydd blivit klar. I standarden står bland annat att alla arbetstagare bör ha "körkort" för andningsskydd.

Standarden har tagits fram av flera europeiska länder tillsammans. I den svenska standardiseringskommittén har många olika aktörer ingått, bland annat tillverkare, provinstitut, och myndigheter.

Standarden slår fast att alla som använder andningsskydd i jobbet bör ha ett "körkort". I körkortet ska det bland annat stå om den anställde fått utbildning, giltighetstid, och vem som tränat personen. I utbildningen ska ingå information om de olika typer av masker som finns på marknaden,

och vad de skyddar mot. Det ska också ingå en utprovning, så att personen får ett skydd som verkligen passar honom eller henne. Utbildningen ska uppdateras minst en gång om året.

Arbetsgivaren bär ansvaret för att den anställde får genomgå träningen.

Standarderna fungerar som rekommendationer och anger vilka krav som bör ställas på arbetsgivare, tillverkare och anställda i de olika länderna. När rekommendationerna blivit kända och arbetsgivare börjat anpassa sig efter dem, kan det bli aktuellt att göra reglerna obligatoriska.

I England är det lag på att alla ska ha utbildning för andningsskydd. Alla anställda i England måste genomgå individuella tester, en gång om året.

NINA CHRISTENSEN

Hultafors

2 AV 3 LUFTRENARE FÅR TUMMEN UPP

DC Aircube var bäst i Byggnadsarbetarens test/ Den var lätt att använda, effektiv och bäst för rivningsarbeten i små badrum, tyckte testpanelen. Den hade bara ett minus: grovfiltret måste bytas mycket ofta.

TEXT NINA CHRISTENSEN FOTO CHRISTER OLOFSSON

Dustcontrols DC Aircube var den bästa luftrenaren. Det tyckte Byggnadsarbetarens testpanel. DC Aircube var kraftfull men ändå inte stor och klumpig. Den var lätt att bygga in i badrumsdörren. Den var inte särskilt tung och tillräckligt effektiv för badrumsrenoveringar – dammnivån sjönk snabbt.

– DC Aircube kändes bäst överlag. Filtren var också lätta att byta. Enda minus var väl att den hade lite vassa hörn, säger rivningsarbetaren Hjalmar Nielsen.

Rivningsarbetarna som ingick i vår testpanel arbetade med tre olika luftrenare under fem dagar. De rev ner kakel, bilade upp golv och slipade väggar i sex badrum. Badrummen var små, och dammnivån extremt hög. Vid det sista momentet, slipningen av väggarna, användes även punktutsug. Grovfiltren byttes en gång per dag.

Irving Lawson arbetade med de mest dammiga momenten, slipning av väggar. Han tyckte att A 700 renade något bättre än DC Aircube. Det stämde med resultatet från Sveriges Provnings- och forskningsinstitut: A 700 hade ett flöde på 476 kubikmeter luft per timme, mot 385 för DC Aircube.

– Eftersom A 700 var så stor, eftersom den bullrade mer, och var svårare att byta filter på, fick

den ändå sämre betyg, säger Hjalmar Nielsen.

I laboratorietestet klarade sig DC Aircube bäst i den första luftflödesmätningen, då det inte var damm i luften. Ju mindre luft som cirkulerar igenom luftrenaren, desto sämre fungerar reningen. DC Aircube klarade av att cirkulera just så mycket luft som tillverkaren anger i den tekniska beskrivningen. Ermators A 700, håller däremot inte vad den lovar. Åtminstone inte det exemplar (från 2006) som testades: luftflödet var 476 kubikmeter per timme, och inte det angivna, 700. Luftrenaren från Clair, LR 500, cirkulerade också mycket mindre luft än det angivna värdet.

Om DC Aircube klarade sig bra i det första luftflödestestet, så gick det sämre i det andra testet, när damm sögs in i luftrenaren. Kapaciteten (antalet kubikmeter luft som cirkulerade genom renaren) sjönk kraftigt.

SP sög in 100 gram teststof som innehöll cement (ungefär två kaffeautomatmuggar fulla med stoft) och kapaciteten gick då ner från 385 till 307 kubikmeter luft/timme. Därefter byttes grovfiltret, och två nya plastmuggar damm sögs in i den specialbyggda testriggen. Flödet gick då ner till 270. Denna procedur upprepades två gånger. Totalt blev det en trettio-procentig minskning av kapaciteten.

– Det var inte särskilt mycket

Clair LR 500 fick sämst betyg i Byggnadsarbetarens test av luftrenare. Kvartsdamm kan orsaka den livshotande sjukdomen kol (kroniskt obstruktiv lungsjukdom).

	DUSTCONTROL, DC AIRCUBE	ERMATOR, A 700	CLAIR, LR 500
Pris, inkl.moms	Dustcontrol: 8119 kr Lambertssons: 109 kr/dag (hyra)	Ermator: 9 000 kr Skanska Maskin: 50-90 kr/dag (hyra)	Hos återförsäljare: 8 125 kr Skanska Maskin: 50-90 kr/dag (hyra)
Vikt	13 kg	14 kg	9,7 kg
Storlek (LxBxH)	340x380x380 mm	420x405x470 mm	490x380x230mm
Testat i lab Luftflöde - antal kubikmeter luft/timme som renas (värdet som tillverkaren uppgivit inom parentes)	385 (400)	476 (700)	317 (500)
Minskning av luftflöde när det är mycket damm i luften (minskning från utgångsvärde. Höga minustal=dåligt)	-123	-58	-95
Andel partiklar som avskiljdes från luften (högt=bra) - Minsta partiklarna 1/10 000 mm	99,6 %	99,6 %	99,8 %
- Största partiklarna 1-5/1000 mm	99,2 %	99,4 %	99,7 %
Testat på bygge: Användarvänlig	4 SMIDIG	3,0	3,5
Var det lätt att byta filter	5	4,5	2,5
Var luftreningen bra	4,5	4,5	3,5
Störande ljud	3,5	2,5 MULLRAR	3,5
Lätt att bygga in	4,5	4,0	2,5 I VÄGEN
Kommentarer	Mycket bra rening och smidig storlek. Bästa luftrenaren överlag. Lätt att byta filter. Minus för vassa hörn.	Tar mycket damm, men är lite klumpig pga storleken. Dovt muller som kan vara störande. Plus för lampa som indikerar fullt filter.	Fel för badumsjobb. Suger luft från båda sidorna, måste placeras inne i badrummet och hamnar i vägen. Frånluften måste sedan ledas ut med hjälp av rör. Funkar säkert bra i öppna utrymmen. Krångligast att byta grovfilter på.
Betyg			

forts ▶ damm på grovfiltret vid alla de tillfällen jag bytte. Det såg inte tilltäppt ut, det var bara en tunn dammhinna. Det här visar hur viktigt det är att byta grovfilter ofta, även om det inte ser ut att behövas, säger Martina Hansson, teknisk handläggare på SP.

Alltså måste grovfiltret i en DC Aircube bytas flera gånger per dag vid en rivning, om man vill att luftflödet ska behållas. Vår testpanel, som bytte filter en gång per dag, tyckte dock att den renade tillräckligt bra i deras små arbetsutrymmen (åtta kubikmeter luft). Hade lokalerna varit något större, hade en gång per dag inte räckt.

Ermators A 700 var mer stabil i kapaciteten. Luftflödet minskade med bara några procent varje gång luften tillfördes stoft. Clair LR 500 däremot, fick samma dåliga resultat som DC Aircube.

Enligt laboratorietesterna var alla tre luftrenarna mycket bra på att rena luften från partiklar, både från de allra minsta partiklarna, till exempel kvartsdamm, och från grövre partiklar. Alla tre klarade av att ta bort över 99,6 procent av de minsta och farligaste partiklarna.

Rivningsarbetarna gav Clairs

Testpanelens Hjalmar Nielsen och Charlie Hartlid (sittande) tyckte att DC Aircube var bäst. Arbetsgivaren köpte, när testet var klart, en sådan luftrenare till deras arbetsplats. Med på bilden är även Dan Cardesjö.

LR 500 sämst betyg. Det berodde på att det var krångligt att byta grovfilter och att den var svår att bygga in i den provisoriska badrumsdörren. Detta gjorde att den fick stå inne i badrummet, där den var i vägen. ●

annons grabber

SÅ GJORDE VI

Vi valde, efter samråd med uthyrare i byggbranschen, tre luftrenare som alla har tillräcklig kapacitet för att rena luften i trånga utrymmen, exempelvis vid badrumsrenoveringar.

Vi valde Ermator (Pullman), modell A 700 (2006) samt Dustcontrol, modell DC Aircube (2005) samt Clair, modell LR 500 (2006). Maskinerna hyrdes in från Lambertssons och Skanska Maskin.

Sveriges Provnings- och forskningsinstitut mätte luftflöden på högsta hastigheten, utan damm samt vid hård dammbelastning. Andelen partiklar som avskiljades från luften mättes också.

Nya microfilter och grovfilter användes vid testet. Den totala dammbelastningen utgjordes av 520 gram cementhaltigt stoft. Lite åt gången sögs in i luftrenarna, med tre byten av grovfilter mellan varje steg. SP:s resultat gäller endast de provade maskinerna.

Tre rivningsarbetare testade luftrenarna, som användes parallellt under fem dagar. Rivarna turades om att bila bort kakel, bila golv och slipa väggar, i sex likvärdiga badrum med cirka åtta kubikmeter luft i varje. Luftrenarna sattes in i en uppsågad dörr, fönster täpptes till, för att skapa likvärdigt undertryck i badrummen.

Rivarbetarna betygsatte dem i en skala från 1 till 5, där 1 är sämst och 5 är bäst. Redaktionen satte slutbetyget och vägde in priser, SP:s testresultat, byggnadsarbetarnas betyg samt deras kommentarer.

annons Gerni

Johan Markströms eget anhåll är en kopia av Hiltis standardanhåll, men har fäste för dammsugarslangen. Anhållet passar till Hiltis nyare tigersågar. Gapet mellan anhållet och maskinhalsen är emellertid större, så att sågdamm och spån kan passera ut i slangen.

Tigersåg fick säker dammsug

● När yrkesfolket i behovet av en specialmaskin går de till Johan Markström. Så har utsugen till tigersågen och minst 20 andra uppfinningar kommit till.

– Jag lämnar inte bara ut maskinerna, utan frågar också vilket jobb maskinerna ska användas till, säger Johan Markström, uthyrare hos Skanska Maskin i Timrå utanför Sundsvall.

– Får jag sen gå hem, fundera och bygga lite hemma i verkstan, så brukar dom oftast få ett bättre alternativ än om jag bara skulle lämna ut maskinen.

En del idéer kommer från folk som jobbar på byggena. Johan förverkligar idéerna och några har resulterat i produkter på marknaden. Det senaste är ett nytt dammsugarmunstycke till Hiltis tigersåg.

– De tigersågar som används på de mest krävande rivningsjobben har inte haft någon anslutning för dammsugaren.

Det började med att några snickare hos Skanska Direkt skulle riva väggar hos ett företag

som tillverkar rullstolar. Efter som företaget sysslar med finmekanik fick det inte vara något damm alls i lokalen. Alternativet hade varit att plasta in arbetsplatsen, som vid asbetsanering.

Då gjorde han ett fäste för dammsugarslangen och löste problemet direkt. Senare fortsatte han att utveckla fästet, och efter ett och ett halvt år och ett tiotal prototyper är det nu en färdig produkt, som kommer att finnas hos Hilti som tillbehör till deras tigersågar.

Påfrestningarna på anhållet är stora, därför är Johans anhåll tillverkat av seghärdat stål, som originalet.

Han lät en hårdverkstad, som han samarbetar med, ta reda på hårdheten i stålet i Hiltis originalanhåll. På så sätt fick han reda på vilken hårdning stålet ska ha. Nu låter han härda stålet i sitt anhåll till samma kvalitet.

Johan försökte sälja in sin idé hos Hilti, som kontaktade huvudkontoret i Lichtenstein.

– De svarade att marknaden inte var tillräckligt stor för att de

skulle starta upp en egen tillverkningslinje.

Johan fortsatte att utveckla sin idé och nu köper svenska Hilti det färdiga anhållet.

Från Almi i Västernorrland fick Johan hjälp med nyhetsgranskning av idéen. Patent brydde han sig inte om eftersom det inte skulle gå att patentskydda anhållet; det är för lika delar som redan finns.

Han nöjer sig med mönsterskydd som är enklare och billigare, även om det ger ett svagare skydd mot kopior. Från Almi fick han också ett så kallat såddbidrag på 50 000 kronor, som är ett startbidrag till uppfinnare.

– Det har varit dyrare än så att ta fram det, men såddbidraget var en jättebra hjälp på vägen, säger Johan.

Han behövde heller inte göra någon utförlig CE-märkning av sitt anhåll. Det räcker med en skriftlig försäkran om att anhållet lever upp till kraven i EU:s maskindirektiv.

KENNETH PETTERSON

HAR DU EN BRA GREJ?

Ring 08-728 49 70

GREJER & GREPP PÅ INTERNET

www.byggnadsarbetaren.se

FAKTA CE-MÄRKNING

CE-märkning garanterar fri rörlighet över gränserna för varor. Maskiner som säljs inom EU och EES (Norge, Island och Lichtenstein) måste CE-märkas.

Genom märkningen garanterar tillverkaren/importören att produkterna uppfyller säkerhetskraven enligt EU:s maskindirektiv. CE-märkningen har dock ingenting med kvalitet att göra. Den användare, t ex skyddsombud eller konkurrent, som anser att en maskin inte uppfyller kraven kan få frågan prövad i domstol, enligt den så kallade marknadskontrollen.

MÖTEN & SÅNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2,
Stockholm, tel 08/728 49 00

KRISTIANSTAD

Kanalgatan 94, tel 044/12 30 90,
fax 044/12 67 56

► **Kristianstad-Tollarpsektionen:**
Holkspikning mån 1 maj. Folkets
Park Sommarlust. Dessutom gök-
otta lör 6 maj, kl 08. Stackedala,
Tollarp.

KALMAR

Radarvägen 9, tel 0480/42 90 90
fax 0480/510 11

► **Borgholmsektionen:** sekt.möte
tis 25 apr, kl 18.30. Folkets hus.
► **Emmabodasektionen:** sekt.
möte tor 20 apr, kl 19. Duvemåla.
► **Färjestadensektionen:** sekt.
möte tis 25 apr, kl 18. Hembageriet.
► **Högsbysektionen:** sekt.möte
tor 27 april, kl 18.30. ABF-lokalen.
► **Nybrosektionen:** sekt.möte tis
25 apr, kl 18.30. Folkets hus.
► **Torsåssektionen:** sekt.möte mån
24 apr, kl 19. Centrumbiografen.
► **Hultsfredsektionen:** sekt.möte
mån 24 apr, kl 18.30. Se Anslag.
► **Mönsteråssektionen:** sekt.
möte tis 18 apr, kl 18.30. Bygg-
nads möteslokal IOGT-NTO.

► **Oskarshamnsektionen:** sekt.
möte ons 19 apr, kl 18.30. LO-lo-
kalen.

MÄLARDALEN

Hemdalsvägen 1, Västerås, tel 021/17 87 00,
fax 021/41 04 13

► **Västeråssektionen:** sekt.möte
tor 27 apr, kl 18.30. Byggfackens
hus. Dessutom travresa tis 16 maj
till Sundbyholm. Se separat an-
nons i Mälarbladet.

ÖREBRO

Riagatan 51, tel 019/603 24 00 fax
019/603 24 19

► **Askersundsektionen:** sekt.möte
tor 4 maj, kl 18. Husabergs udde.
► **Hälleforssektionen:** sekt.möte
tor 4 maj, kl 18.30. Hellfors Herr-
gård.

HÄLSINGLAND

Björnängsvägen 2, Söderhamn, tel
0270/733 50 fax 0270/733 60

► **Hudiksvallsektionen:** medl.
möte tis 25 apr, kl 18.30. Pizze-
ria O Sole Mio, Djupeg. 22. Inför
kongressen, nästa avtalsrörelse,

arbetsmarknadsläget, medl.lot-
teri. Pizza serveras!

► **Söderhamnsektionen:** medl.
möte tor 11 maj, kl 18.30. Folkets
hus. Information av Migrations-
verket, avtalsmotioner, komman-
de jobb m m. Fika och lotteri.

LINKÖPING

Majgatan 2, tel 013/37 44 00
fax 013/12 25 13

► **Kisasektionen:** sekt.möte tor
20 apr, kl 18.30. Café Colombia.
► **Mjölbysektionen:** sekt.möte ons
19 apr, kl 18.30. Axel Träffs gata 7.
► **Ödeshögsektionen:** sekt.möte
ons 26 apr, kl 18.30. Folkets park.
► **Motalasektionen:** sekt.möte tis
25 apr, kl 18.30. Norrängsg 3 A.
► **Vimmerbysektionen:** sekt.
möte tis 25 apr, kl 18.30. Sevede-
gatan 4.

KALIX

Centrumvägen 33C, tel 0923/147 55
fax 0923/165 88

► **Övertorneåsektionen:** famil-
jedag med pimpeltävling sön 23
apr, kl 10. Pyhäjärvi.

annons
Altsom

annons
Gerni

annons
Grabber

Jens erövrar världen med exotisk design

Jens Thoms Ivarsson är stenhuggaren som utbildade sig till industridesigner. Hans inredningsprodukter i sten och betong har blivit internationellt kända. ”Jag tycker om brötiga material”, säger han.

TEXT NINA CHRISTENSEN FOTO JOHAN WINGBORG

Jens Thoms Ivarsson har arbetat med sten i många år: först som stenhuggare i drygt tre år, därefter var han murare och stukatör en tid. Nu har han tagit steget över till ritbordet, där han ritar olika produkter i sten. Och han lyckas mycket bra. Så bra, att hans inredningsföremål blir omskrivna i Wallpaper och en rad andra magasin världen över.

Jens öppnar kranen och låter vattnet forsa över handen. Ljuset faller ner på honom från takfönstren i ateljén i Göteborg. Han berättar hur han experimenterade fram idén till ett nytt handfat genom att låta vatten rinna över olika material, som hade flera olika former.

– Vad händer om man låter en stråle rinna ner på ett klot? Jo, vattnet samlas i en punkt undertill. Det är kapillärkrafterna som gör det. Samma skäl till att vattnet följer handfatets form och rinner in undertill, där det finns hål, förklarar Jens.

Jens vill skapa saker som får människor att förundras. Gärna vardagsföremål. En av hans mest uppmärksammade produkter är just handfatet. Ett handfat där vattnet rinner runt fatet, i stället för i. Alltså inte ett handfat att tvätta kläder i, utan enbart avsett för handtvätt, och samtidigt vackert att titta på.

– It's impossible! sa besökarna på Milanomässan när de fick se det. De trodde inte att vattnet kunde rinna på det sättet, fast de såg ju med egna ögon, berättar Jens entusiastiskt.

Han har rest jorden runt och visat sina särpräglade produkter, som alla egentligen är mycket vardagliga ting. En papperskorg, två olika bänkar, ett fågelbad och tre olika slags handfat.

Alla är huggna i diabas, hans favoritsten.

– Den stenen är helt unik för Sverige. Finns ingen annanstans. Den är så massiv. Man ser inte riktningen på kristallerna, säger han.

All uppmärksamhet, framför allt i USA, har gjort att Jens företag nu fått cirka 70 beställningar. Handfatet kostar 65 000 kronor plus moms.

– Förfrågningarna ökar hela tiden. Det är först nu vi kan leva på våra produkter, säger han.

Han syftar då på sig själv och kompanjonen Mats Nilsson, som är

”Jag kan tänka tredimensionellt. Det beror nog på att jag jobbat så mycket med händerna.”

delägare i firman. Mats Nilsson var hans läromästare i stenhuggeriet, där Jens arbetade i över tre år. Mats gör allt hantverksarbete i företaget.

Att Jens har arbetat med händerna är en fördel i yrket som designer. Han har lätt för att föreställa sig olika former i huvudet. Han kan vrida och vända på objekten och föreställa sig hur det ser ut från olika håll, innan han börjar skissa.

– Jag kan tänka tredimensionellt. Det beror nog på att jag

jobbat så mycket med händerna. Jag kommer också snabbt på en fungerande lösning, eftersom jag vet hur saker är konstruerade. Man vet vad som går, och vad som inte går att göra, säger han.

Intresset för design har Jens alltid haft. Medan han jobbade i stenhuggeriet, där han mestadels tillverkade gravstenar, hade han egna små designprojekt på fritiden, till exempel ”fågelbad till morsans trädgård”, och inredningsdetaljer till kök.

Jens formspråk är enkelt och stilrent. Inga krusiduller. Han låter materialet komma fram och synas tydligt.

– Det är typiskt nordiskt. Det uppfattas som lite exotiskt utomlands, säger han.

Till uppdragen hör också att göra en inredning av is (badrum, vardagsrum med soffhörna samt isbar) inne på nöjesfältet Liseberg i Göteborg. Varje vinter skulpterar han och kompanjonen Mats inredningen i ishotellet i Jukkasjärvi. Isprojekten utomlands och i Sverige har räddat företagets ekonomi under de första skakiga åren. Men nu kommer isen att lämna plats för de egna stenprodukterna.

– Nu skördar vi frukterna av marknadsföringen. Vi skulle bli världskända inom fem år. Och det har vi också blivit, säger Jens nöjt. ●

Ett handfat, en bänk, ett fågelbad och en papperskorg. Allt prov på Jens Thoms Ivarssons enkla design.

Jens Thoms Ivarsson har blivit internationellt känd för sina särpräglade stenprodukter.

”Vi måste göra det besvärligt för bovarna. Det ska inte kunna gå att nolltaxera och samtidigt åka omkring i den dyraste bilen.”
Therese Mattsson, rikskriminalchef (G-P)

CITAT

”Man jämför inte den arbetande klassen med ledningen, utan man jämför med den arbetande klassen i gamla Sovjetländer eller låglöneländer i Asien.”

KG Hammar, ärkebiskop, om lönedumpning och direktörlöner (DN)

”Jag kan till exempel inte göra något åt att jag bröt ryggen, men jag kan göra något åt hur jag förhåller mig till situationen.”

Thomas Fogdö, mental rådgivare, f d skidstjärna (Passion)

Så blev ditt blåställ blått

Arbetskläder/
Hur fick egentligen blåstället sin blå färg? Den frågan besvaras på Östasiatiska museet i Stockholm, som just nu har en utställning om indigo, arbetets färg framför andra i hela världen.

Alltihop börjar 1849 under den kaliforniska guldruschen i USA. Ensamma män kommer från när och fjärran för att söka lyckan som guldvaskare. Även om männen är bittra konkurrenter, inser de snart att de har ett gemensamt, deras kläder håller inte för arbetet. Levi Strauss och Jacob Davis blir de som råder bot på problemet. Till att börja med tillverkar de byxor i tältduk, en idé från sjöfarten, vars arbetare klär sig i segelduk. Senare börjar Strauss och Davis även att tillverka arbetsbyxor av denim; de första jeansen har sett dagens ljus, förlagan till de blåstall som används av svenska byggnadsarbetare.

Redan så tidigt som 1890 fanns fabriker i USA där denimen färgades indigoblå. Varför vet man inte säkert, men det kan ha att göra med att indigofärgen har en förmåga att stärka bomullstråden och öka dess livslängd. Säkert är hur som helst att indigofärgen är arbetets färg. Arbetare i alla tider och i hela världen har klätt sig i indigofärgade kläder.

Allt detta kan beskådas på den utställning om indigo som fram till den 28 maj pågår på Östasiatiska museet i Stockholm.

JOHAN SJÖHOLM

Blått är ett arbetsfärg i hela världen. Så här kan det se ut bland risfältarbetare i Thailand. Indigoblå kläder är populära på risfält, eftersom färgen innehåller ämnen som håller insekter och ormar borta.

BÖCKER

Kartor för vilsna älskande
 av Nadeem Aslam

Roman/ **TTTT**

Shamas företräder sina landsmän i ett område där pakistanska invandrare i England lever isolerade. Hans hustru bor i samma hus, men i en annan värld. När Shamas bror och hans älskade försvinner blir konfrontation nödvändig. Det är grunden i en vacker, storslagen och väl berättad roman om kärlek, rädsla och främlingskap. Bäst i vår! **ID**

Fotboll förklarar världen

av Franklin Foer

Fotbollspolitik/ **TT**

Det är som det måste bli när en amerikan försöker förstå fotboll. Bara kapitelrubrikerna är bra. Resten får rött kort. **ID**

Människa utan hund
 av Håkan Nesser

Deckare/ **TT**

Det börjar lovande med en Norens familjeträff, fortsätter med en deckargäta och slutar med en besvikelse. Vem vill se sig igenom långsamt polisarbete och inte bli överraskad på slutet? **AS**

SKIVOR

Morrissey:

Ringleader of the Tormentos

Legendpop/ **TTTT**

Det har varit en hel del inför- och ”hur-bra-är-den-egentligen”-snack i väntan på den här vårens kanske viktigaste skivsläpp. Så här med facit i hand måste man säga att Moz håller stilen hela vägen, ungefär lika obesvärat som Paolo Maldini i Milans backlinje. Man lyssnar och inser att man helt enkelt fortfarande tar det här på allvar. **JS**

Roy Orbison

The Essential

Popörhängen/ **TTTT**

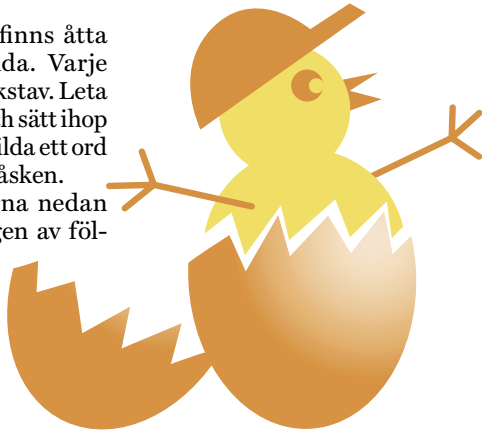
Här finns allt med från tidiga klassiker som ”Only The Lonely” och ”Pretty woman” till de mer moderna låtarna med ”You got it” i spetsen. Roy Orbison har gett ut en hel del skivor genom åren, men denna är den första med låtar från hela karriären. Under vilken tidsepok var han som bäst? Enligt min mening gjorde han sina bästa låtar för 40 år sedan. De två cd-plattorna domineras också av dessa örhängen från 1960-talet. **CN**

Leta påskkycklingar - vinn priser

I den här tidningen finns åtta små kycklingar gömda. Varje kyckling håller i en bokstav. Leta rätt på kycklingarna och sätt ihop bokstäverna som ska bilda ett ord med anknytning till påsken.

Skriv ordet i rutorna nedan och delta i utlottningen av följande priser:

- 5 axelväsor
- 10 t-tröjor
- 10 måttband
- 25 trisslotter

Kycklingarnas bokstäver bildar det här ordet:

--	--	--	--	--	--	--	--

Skicka svaret till Byggnadsarbetaren, Box 19 615, 104 32 Stockholm. Märk kuvertet/kortet "Kycklingar". Svaret måste vara oss till handa senast 20 april. Skicka gärna svaret på ett vykort!

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Storlek i t-shirt: M L XL

Byggnadsarbetaren
testar tryckfärger

MATLÅDAN

Vårkyckling "dragon", cirka 4 pers.

● 2 hela färska, svenska kycklingar

● 8 gröna färska sparrisar, grovskurna

● 2 grovhackade gula lökar

● 2 grovskurna röda paprikor

● 2 tsk hackad dragon

● 2 tsk hackad persilja

● 3 dl lättcreme fraiche

● 1 dl vitt vin

Kör in kycklingen på ugnsplåt 15 min. i 200 grader.

② **Ta ut plåten och lägg på** grönsaker plus örter och kryddor på plåten. Låt stå cirka 35 min. till i 175 grader. Ta ut plåten och håll kycklingen varm.

③ **Lyft ur grönsakerna**, lägg dem i kastrull och låt fräsa 1 minut. Slå på vitt vin och avsluta med creme fraiche. Koka upp, salta och peppra. Servera med bröd och sallad. Enkelt och gott.

① **Dela kycklingen i två halvor** och grovsalta runt om. Ös på med god grillkrydda och gärna vitlök.

MICKE SELANDER

annonsHelpmanv

annonsStark
fasadrenov.

ALLA SKA MED!

V i är det femte största LO-förbundet. Drygt 85 procent av byggnadsarbetet i Sverige utförs av medlemmar i Byggnads. Jämfört med hur det ser ut i övriga Europa, eller för den delen i Asien eller USA, är det en mycket hög siffra. Men vi är inte nöjda.

Genom att vara många har vi kunnat genomföra åtskilliga av de reformer som vi i dag anser vara självklara inom till exempel arbetsrätten med kollektivavtal och medbestämmande. Dessutom har vi inom fackföreningsrörelsen varit pådrivande när det gäller socialförsäkringarna.

I dag är vi aktiva inom det globala arbetet för att se till att människor överallt ska ha det drägligt i sitt arbetsliv. Men det handlar också om hur de ska leva.

Ska vi bry oss om den internationella situationen, kan några kanske undra. Är det inte bättre att ordna det för sig i närområdet, där vi bor? Jag måste säga bestämt nej. Om vi inte arbetar för alla människors trygghet i arbetslivet, för rättvisa lönevillkor samt för en rättvis arbetsmiljö, kan vi inte vara nöjda. Vi ska inte tro att problemen kan höljjas i dunkel för att de finns i Asien eller i södra Afrika.

Arbetslivet är inte stillastående. Allt fler företag blir internationella och med det följer att arbetstagare – våra kamrater – kan komma från vilken världsdelen som helst. Vi kan ta de thailändska byggnadsarbetarna, som kom till Sverige för att ställa färdigt ett oljeraffinaderi i Lysekil, som ett exempel.

Ett annat fall som inte behöver beskrivas närmare är de lettiska byggnadsarbetarna, anställda av Laval un Partneri.

Det handlar om löner, arbetsvillkor och hur vi ser på våra avtal. Den gemensamma nämnaren är att svenska kollektivavtal ska gälla i Sverige. Kort och gott. Vi säger inte nej till företag som kommer till Sverige för att utföra ett jobb. Bara de anställda får löner enligt svenska kollektivavtal. Det är vad frågan handlar om.

”Vi ska inte tro att problemen kan höljjas i dunkel för att de finns i Asien eller i södra Afrika.”

Men den borgerliga politiken är fackföreningsfientlig. När moderaterna stundtals kallar sig ”kollektivavtalskramare”, har de fingrarna i kors bakom ryggen. Den politik alliansens partier för fram, nedmonterar steg för steg fackföreningsrörelsens

villkor till dess medlemskapet i facket inte är vatten värt. Då firar alliansen sin julafton. I deras paket har funnits förslag att ta bort eller sänka bland annat a-kassan, sjukförsäkringen och avdraget till fackföreningen.

Det är därför det är så viktigt att visa att vi är många. Att vi måste bli starkare som förbund. Att talet om facket som kamporganisation inte är förlegat. Att vi värnar inte bara våra nuvarande medlemmar utan också dem som kommer till oss. Vi måste visa vad vi har att erbjuda genom medlemskapet. Vi måste också tala om vad som händer byggnadsarbetare som förlorar jobbet, om vi får en borgerlig regering.

Alla ska med. Så enkelt är det. ●

HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08-728 48 10
Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL...

... OM FÖRETAGENS VINSTER

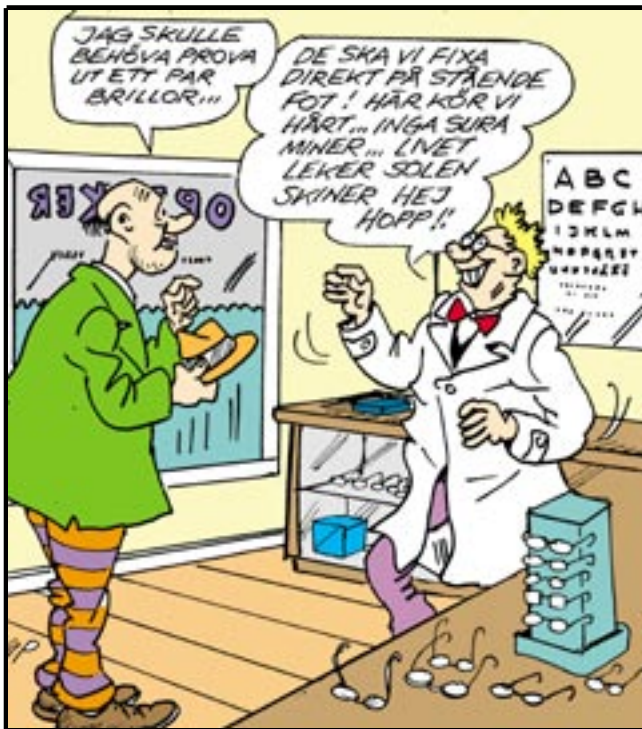
● Byggjättarnas aktier rekordlyfter på börsen, skriver en morgontidning. En prognos säger att det ser väldigt ljus ut för byggbolagen. Låg ränta och fyllda orderböcker. Det här tackar vi för. En del av vinsterna ska givetvis gå direkt till dem som bygger och ser till att verksamheten bedrivs på en så hög nivå som det är möjligt.

... OM 30 KR I DAGSLÖN

● Med en höjd på 800 meter ska Dubai få världens högsta byggnad. Arbetare från bland annat Bangladesh och Pakistan färdigställer en våning i veckan, men visar sitt missnöje mot det förda löneläget. Lönerna kan ligga på ca 30 kronor. Inte i timmen, utan om dagen. Jämför detta med de löner som betalas till arbetare som kommer från andra sidan Östersjön. De var inte särskilt mycket högre.

... OM POLITIK PÅ JOBBET

● ”Politiska tal bör tillåtas endast om de inte hålls på arbetstid och om endast de som vill behöver lyssna till talet. Det är alltså olämpligt att tillåta politiska tal i företagets matsal under lunchtid. Politiska trycksaker, affischer o d bör inte delas ut eller anslås inom företaget.” Så skrev BI inför valet 2002. Vän av ordning undrar om samma regler gäller nu, eller om arbetsgivarna intar en demokratisk hållning?

TÅL INTE VÄRME NEDRE BINGE	FYRTORN	ÄR MÅNGA I FLORAN VINNARE	TRÄSKOVIRKE FORMEL I AITON	NAMNLULL STYRDE NOAK					
FÅR DRA EN STUND STENEN							FIRMAFALL		REST AV NÄSSEL-DJUR
VAR NIO BLIR OFTA DE SMÅ							INNEHÅLLER ORO ENFALDIG		FÅ ATT VISSNA
BORD-TENNIS FACKORD		NATRIUM	STICKA KNUFFAS MAN I						
DRYCK		BELGISK KURORT	PACKAD AKILLES MOR						
	BOKHYLLA								
								ORSABO	
							UTROP INNEHAV	VAR GUL OCH RÖD	
JAKT-GUDINNA									RYSKT DRAG
SNYGGER TILL OJÄMNHETER			RELIGION-VETENSKAP					VISKAS BORT ÖVERSYNEN	
HAR KOLL PÅ BLADEN UTE		SKOTSK TITEL MÅNGA I FINLAND			STUDENT-FEST NOJSADE			KAN MAN DREJA	
			STENFRUKTER FART				FÖRDELAR TYNGDEN FORNGREK		SMÅTT SOM BITS
RÄKNAS EMOT					GJORDES AV FORD MACK				KONSTRIKTNING
ÄR KRONBLOM DRAGARE			ARABISK TITEL TÄVLAR ELITEN PÅ			EN FANNIS PÅ RHODOS ROPAR SNOPE			
		MÄTTAR EN DEL		MOBIL LATRIN					GER OSS DET SENASTE
HÅLLER KYLAN ELLER VÄRMEN					VARA PÅ RULLE			RATAR STARKT	JP 2006 ©PERSSON

VINNARE I BILDKRYSS 3

blev Siv Hertzman, Gävle, Lennart Aronsson, Vetlanda, Stig Hansson, Vislanda, Gull-Britt Aaltonen, Halmstad, Curth Lundgren, Vadstena, Sonja Jacobsson, Vessigebro, Susanne Öberg, Gävle, Lars Mattsson, Malmö, Hans Svensson, Falkenberg, Ivar Graw, Älvdalen, Jan Ödling, Sundsvall, Karl-Göte Westling, Norrköping, Magne Berg, Borås, Bengt Källberg, Järfälla samt Lina Pettersson, Johanneshov, vilka får var sin dubbeltrisslott.

BILDKRYSS #6

Dragning den 10 maj. 15 med rätt lösning vinner var sin dubbeltrisslott med chans att få upp till 7,5 miljoner kronor. Sänd lösningen till Bildkryss 6, Byggnadsarbetaren, Box 19615, 104 32 Stockholm.

Namn.....

Adress.....

Postadress.....